

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta**

HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA MARGARET THATCHEROVÉ

Bakalářská diplomová práce

Studijní program: Anglická filologie – Aplikovaná ekonomická studia

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Řezník, Ph.D.

Autor: Terezie Zegzulková

Olomouc 2016

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Hospodářská politika Margaret Thatcherové“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne: .....

Podpis: .....

Poděkování vedoucímu práce

Ráda bych poděkovala PhDr. Jiřímu Řezníkovi, Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky, věnovaný čas a vstřícnost při konzultacích a vypracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	5
1. Život Margaret Thatcherové.....	6
2. Ideové základy thatcherismu	10
3. Reformy odborů	15
4. Boj s inflací	17
5. Přístup k nezaměstnanosti	20
6. Rozpočet.....	24
6.1. Daňové reformy.....	24
6.2. Sociální reformy	27
7. Privatizace	30
8. Vztah k Evropským společenstvím	35
9. Dopad thatcherismu na dnešní hospodářskou politiku Velké Británie.....	40
10. Možnost aplikovatelnosti thatcherismu v budoucnosti.....	44
Závěr.....	46
Resumé	48
Seznam zkratk.....	49
Seznam pramenů a použité literatury	50

Úvod

Má diplomová práce Hospodářská politika Margaret Thatcherové si klade za cíl analyzovat hospodářskou politiku ve Velké Británii, její kontrasty a rozpory mezi teorií a praxí, dopady na dnešní hospodářství a přístup k němu a případnou možnost aplikace tohoto přístupu v budoucnu.

Toto téma jsem si vybrala, neboť osobnost Margaret Thatcherové a její odkaz jsou stále ještě živé v myslích lidí i v politice a reformy, které byly zavedeny, ovlivňují dodnes směřování Spojeného království. Ačkoli došlo po jejím odchodu z funkce i ke zvolení labouristických vlád, velké množství jejích reforem ponechaly v platnosti.

Podle mého názoru byla hospodářská politika thatcherovských vlád vystavěna na kontrastech a zajímalo mne, jak se toto promítlo do rozporu mezi teorií a praxí v britském hospodářském systému. Celé hospodářství dané doby bylo také značně ovlivněné poměry střední třídy, ze které Margaret Thatcherová pocházela a ze které čerpala své základní hodnoty.

Dosavadní zpracování tématu je velmi obsáhlé. Existuje řada knih pojednávající o dané problematice – česky vydané například *Margaret Thatcherová a její politika* Hynka Fajmona, *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana* Lukáše Petříka, či *Premiérka Jejího Veličenstva* Lenky Rovné, z anglické literatury pak *Margaret Thatcher: First Lady of the House* Ernleyho Moneye, *Maggie: An Intimate Portrait of a Woman in Power* Chrise Ogdena či *The Thatcher Era and Its Legacy* Petera Ridella. Množství článků je také značné a to nejen v oblasti ekonomie, ale také v oblasti mnoha dalších vědních disciplín.

Metody použité v práci jsou analyticko-syntetická a indukčně-dedukční. Vycházejí ze statistických dat a závěrů jiných autorů pomocí analyticko-syntetické metody popisuje závěry, z nich vyplývající, a pomocí indukce a dedukce následně vyvozují závěry pro další použití této politiky v budoucnu.

Práce je členěna do deseti kapitol. Nejprve se v první kapitole věnují životu Margaret Thatcherové. Poté ve druhé kapitole ideovým základům její politiky a následně v kapitolách tři až osm jednotlivým hospodářským oblastem, do kterých zasahovala a reformovala je a to konkrétně reformy odborů, inflace, nezaměstnanost, rozpočet, privatizace a přístup k Evropským společenstvím (dnešní Evropské unii). V deváté kapitole se věnují dopadům na současné hospodářství a v desáté kapitole vyvozují možnost aplikovatelnosti této hospodářské politiky v budoucnu.

1. Život Margaret Thatcherové

Margaret Hilda Thatcherová (za svobodna Robertsová) se narodila 13. října 1925 v Granthamu ve Velké Británii.¹ Její otec, Alfred Roberts, byl majitelem zelinářství a své dvě dcery vedl společně se svou ženou, Beatrice Robertsovou, k hodnotám, které zastával on sám a to konkrétně k zodpovědnosti, svépomoci, dobročinné práci a čestnosti.² Na hodnotách, které jí v dětství předal její otec, Margaret Thatcherová pravděpodobně později stavěla svou filosofii a politiku. Jakožto dcera obchodníka si myslela, že ví, co je pro většinu populace nejvhodnější a tím nechala ovlivňovat své ideologické směřování.

Jako svůj univerzitní obor si vybrala chemii, kterou studovala na Oxfordské univerzitě, a po dokončení studia přijala pozici výzkumného chemika ve firmě Xylonite.³ Již v době svých prvních univerzitních studií se zajímala o politiku a stala se členem Konzervativní asociace při Oxfordské univerzitě.⁴ Později se začala také věnovat studiu práv a v roce 1953 složila advokátské zkoušky.⁵ Ačkoli přírodovědecké zaměření jejího prvního studia a právnické zaměření jejího druhého studia může na první pohled vypadat v rozporu, zkušenosti a znalosti z obou oborů později pravděpodobně uplatnila v politice. Chemie učí vidět svět takový, jaký je, a právo takový, jaký by měl být.

Na politickou scénu vstoupila svou kandidaturou do parlamentu za volební obvod Dartford v letech 1950 a 1951, a ačkoli zaujala veřejnost tím, že byla nejmladší kandidující ženou, tak ani jedny z voleb nevyhrála.⁶ Následně v roce 1957 kandidovala ve volebním obvodu Beckenham and Maidstone a poté ve volebním obvodu Oxford, ovšem opět ani v jenom případě opět neuspěla.⁷ V roce 1959 se na ni konečně usmálo štěstí a byla zvolena poslankyní za volební obvod Finchley.⁸ V roce 1962 se stala parlamentní tajemnicí ministerstva důchodů a tuto pozici zastávala až do roku 1964.⁹ V období od roku 1965 až do

---

¹ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 23.

² MARGARET THATCHER FOUNDATION. *Biography* [online]. 2016 [cit. 4. ledna 2016]. Dostupné z: <http://margareththatcher.org/essential/biography.asp>

³ PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 90-91.

⁴ Tamtéž, str. 90.

⁵ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 27.

⁶ MARGARET THATCHER FOUNDATION. *Biography* [online]. 2016 [cit. 4. ledna 2016]. Dostupné z: <http://margareththatcher.org/essential/biography.asp>

⁷ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 27.

⁸ MARGARET THATCHER FOUNDATION. *Biography* [online]. 2016 [cit. 4. ledna 2016]. Dostupné z: <http://margareththatcher.org/essential/biography.asp>

⁹ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 28.

roku 1969 zastávala řadu méně důležitých úřadů jako například úřad hlavní mluvčí opozice pro energetiku a později pro dopravu a konečně roku 1969 se stala stínovou ministryní školství.¹⁰ Po vítězství Konzervativní strany ve volbách se následně logicky roku 1970 stala ministryní školství.¹¹ Opravdový úspěch ovšem slavila až roku 1975, kdy byla zvolena předsedkyní Konzervativní strany¹² a následně roku 1979, kdy Konzervativní strana pod jejím vedením vyhrála volby.¹³ Předsedkyní vlády byla celkem tři úspěšná volební období, konkrétně v letech 1979-1983, 1983-1987 a 1987-1990,¹⁴ až do 22. listopadu 1990, kdy na svou pozici předsedkyně vlády a předsedkyně Konzervativní strany rezignovala.¹⁵ Z výčtu její politické kariéry vyplývá, že dokázala trpělivě a dlouho čekat na svou příležitost a následně plně využít svého potenciálu a svého reformátorského smýšlení v dlouhém období tří vyhraných volebních období, kdy byla předsedkyní vlády.

Po svém odchodu z aktivního politického života se věnovala reflektování svého života, své politické kariéry a svých názorů, ze kterých vznikla tři díla – *The Downing Street Years* (Roky na Downing Street), *The Path to Power* (Cesta k moci) a *Statecraft* (Umění vládnout).¹⁶ Také ve velké míře jezdila po celém světě za účelem přednášení a účastnila se převzetí čestných doktorátů.¹⁷ Ačkoli již nebyla členkou vlády, stále měla značný vliv na Konzervativní stranu a její postoje a výrazně ovlivnila politiku svého nástupce Johna Majora¹⁸, který ji v pozici předsedy strany po jejím odchodu nahradil.¹⁹ I po svém odchodu z aktivní politické scény se dá považovat za ženu, která měla stále dalekosáhlý vliv, ať už přímo kvůli svým kontaktům v politice nebo nepřímo svými názory. Ačkoli již nebyla předsedkyní vlády, ani nezastávala žádnou jiný vládní úřad, stále se snažila o rozšiřování svého smýšlení a vedení lidí k reformám.

---

¹⁰ PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 98.

¹¹ MARGARET THATCHER FOUNDATION. *Biography* [online]. 2016 [cit. 4. ledna 2016]. Dostupné z: <http://margarethatcher.org/essential/biography.asp>

¹² FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 35-36.

¹³ MARGARET THATCHER FOUNDATION. *Biography* [online]. 2016 [cit. 4. ledna 2016]. Dostupné z: <http://margarethatcher.org/essential/biography.asp>

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 230.

¹⁶ MARGARET THATCHER FOUNDATION. *Biography* [online]. 2016 [cit. 4. ledna 2016]. Dostupné z: <http://margarethatcher.org/essential/biography.asp>

¹⁷ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 287.

¹⁸ John Major (*1943) byl předseda britské vlády v letech 1990–1997.

¹⁹ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 288.

Pokud jde o její soukromý život, v roce 1951 si vzala Denise Thatchera a roku 1953 se jim narodila dvojčata Mark a Carol.²⁰ Vzhledem k jejímu aktivnímu politickému životu se o děti zřejmě převážně musel starat její manžel, což je docela zvláštní vzhledem k její snaze o podporu tradičních hodnot a tradičního uspořádání rodiny. Ovšem tímto na druhé straně dokázala, že svoboda volby pro ni i jakožto pro ženu může fungovat a vybočila z obvyklého schématu života.

Zemřela v Londýně 8. dubna 2013, deset let po smrti svého manžela Denise.²¹ Ačkoli již nemůže nikoho aktivně ovlivňovat, její politika je živá dodnes.

Margaret Thatcherová je mnohými viděna jako kontroverzní postava britských dějin. Segal tvrdí, že: „*pro společnost zastupovala „britství“*“²² a Trompbour tvrdí, že se snažila pomoci lidstvu jako takovému skrze pomoc jedinci.²³ Ve snaze obstát na politické scéně, která se stále ještě dá považovat za doménu mužů, se nedala zastrašit a dokonce jednou prohlásila: „*Nejsem šikanovatelná.*“²⁴ Svým způsobem se rozhodla hrát roli outsidera, který věří ve správnost svých myšlenek a svého jednání, a to i za cenu, že se nebude chovat jako ostatní, což bylo vždy považováno za deviantní. Ostatně Rovná uvádí, že se řídila radou svého otce a to: „*Nikdy nedělej něco jen kvůli tomu, že to dělají ostatní.*“²⁵ Podle Kinga si svou roli outsidera dokonce sama vybrala a dokázala ji využít k uskutečnění svých záměrů.²⁶ Někdy je možná potřeba, aby se na scéně objevil silný outsider, který se rozhodne provést reformy, jejichž uskutečnění se všichni ostatní bojí, aby dokázal ozdravit stát a dlouhodobě změnit jeho směřování. Margaret Thatcherová je důkazem, že silná žena ze střední třídy může dosáhnout na vedoucí politické příčky, pokud bude stát za svým názorem a nenechá se odradit tím, že vysoká politika je plná mužů. Svou ženskost dokázala naopak využít jako zbraň, stejně jako ženy drží domácnost, držela pevně v rukou vládu, i když se občas vyskytly potíže.

Margaret Thatcherová se narodila do obyčejné britské rodiny a svépomocí, která jí byla odmalička vštěpována rodiči, vystudovala dva obory na vysoké škole a následně se dokázala prosadit i v politice, nejdříve jako poslankyně, poté jako stínová ministryně školství, následně

---

²⁰ MARGARET THATCHER FOUNDATION. *Biography* [online]. 2016 [cit. 4. ledna 2016]. Dostupné z: <http://margaretthatcher.org/essential/biography.asp>

²¹ Tamtéž.

²² SEGAL, Lynne. Thatcher's legacy: Thinking psychosocially, across the decades. *Psychodynamic Practice*. London: Taylor & Francis, April 2013, vol. 20, no. 1, p. 8.

²³ TRUMPBOUR, John. Margaret Thatcher, the Thatcherite intellectuals and the fate of Keynes. *Industrial Relations Journal*. Hoboken: John Wiley & Sons, July 2014, vol. 45, no. 3, p. 255.

²⁴ OGDEN, Chris. *Maggie: An Intimate Portrait of a Woman in Power*. New York: Simon a Schuster, 1990, p. 252.

²⁵ ROVNÁ, Lenka. *Premiérka Jejího Veličenstva*. Praha: Nakladatelství Evropského kulturního klubu, 1991, str. 21.

²⁶ KING, Anthony. The Outsider as Political Leader: The Case of Margaret Thatcher. *British Journal of Political Science*. Cambridge: Cambridge University Press, June 2002, vol. 32, no. 3, p. 436.

jako ministryně školství a konečně jako předsedkyně vlády. Dá se považovat za silnou ženu, která si stála za svým názorem a vedla svůj kabinet směrem, který považovala nejlepší pro její milovaný stát a který určovala ona sama, i když to nebyl směr, který by byl kompromisní a nechal se ohýbat podle toho, odkud vane vítr. Možná si svou pověst člověka, který se odlišuje a nenechá se snadno ovlivnit, dokonce i užívala.

2. Ideové základy thatcherismu

Margaret Thatcherová byla tak silnou osobností udávající směr britské politické poválečné vládní scény, že její politika dokonce získala vlastní jméno – thatcherismus.²⁷ Nicméně i přesto je thatcherismus považován za vysoce kontroverzní termín, protože není jisté, zda období vlády Margaret Thatcherové bylo natolik důležitým a odlišujícím se obdobím v dějinách, aby si zasloužilo vlastní jméno.²⁸ Fajmon je ovšem zastáncem tvrzení, že politika Margaret Thatcherové byla značně jiná než směr, kterým se Velká Británie ubírala do jejího nástupu do čela vlády.²⁹ Podle mého názoru byl obrat, který nastal ve směřování politiky po nástupu Margaret Thatcherové do úřadu předsedkyně vlády, opravdu velkého rozsahu a celá éra si označení thatcherismus zaslouží. Otázkou ovšem je, na čem byl úspěch thatcherismu vlastně založen.

Andrew Gamble tvrdí, že pro thatcherismus je klíčová kombinace volné ekonomiky a silného státu, kdy dochází ke zmenšování velikosti státní moci v ekonomické sféře, ale k jejímu zvětšování ve sféře bezpečnosti.³⁰ Hynek Fajmon k těmto dvěma bodům přidává ještě třetí bod a to budování blahobytu bez státu.³¹ Sarah Franklin věří, že thatcherismus je založen na víře ve svobodnou ekonomiku a soutěživý individualismus.³² Podle mne by se budování blahobytu bez státu a soutěživý individualismus daly považovat za dvě strany téže mince. Lidé, kteří budou využívat svého soutěživého ekonomického potenciálu, budou také přispívat k budování svého bohatství a následně k budování blahobytu bez státu. Třetí pilíř – stát starající se zejména o bezpečnost – bude přispívat k pocitu jistoty obyvatel o jejich bezpečnosti a bezpečnosti jejich investicí a kvůli tomu potenciálně povede k dalšímu růstu bohatství.

Fajmon také ale uvádí, že Peter Riddell zastával názor, že thatcherismus je založen spíše na intuici, a dále, že Shirley Robin Letwinová jej vnímala jako „*snahu o obnovu „dobrých vlastností“*“.³³ Oba tyto názory by se daly považovat za stejně hodnotné, neboť thatcherismus

---

²⁷ COFFEY, Dan a Carole THORNLEY. Shock, awe and continuity: Mrs Thatcher's legacy for the public sector. *Industrial Relations Journal*. Hoboken: John Wiley & Sons Ltd, May 2014, vol. 45, no. 3, p. 195.

²⁸ GAMBLE, Andrew. Privatization, Thatcherism, and the British State. *Journal of Law and Society*. Hoboken: Wiley on behalf of Cardiff University, Spring 1988, vol. 16, no. 1, p. 1.

²⁹ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 234.

³⁰ GAMBLE, Andrew. *The Free Economy and the Strong State: The Politics of Thatcherism*. Hampshire and London: Macmillan Education Ltd., 1989, p. 28-29.

³¹ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 234.

³² FRANKLIN, Sarah. The Values of Enterprise Culture. *Anthropology Today*. London: Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland, February 1990, vol. 6, no. 1, p. 18.

³³ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 234.

nepochybně byl intuitivním řešením vzniklých problémů a také byl svým způsobem návratem k předsocialistickým hodnotám, které byly v Evropě prosazovány před světovými válkami. Lidé pravděpodobně cítili, že je potřeba radikálně změnit směřování státu, aby došlo v rámci hodnot k jeho pozvednutí na předválečnou úroveň a intuitivní, ač radikální řešení, v osobě Margaret Thatcherové a později politického směru nesoucího její jméno bylo viděno jako řešení nastalé situace.

Sama Margaret Thatcherová svou politiku označila za politiku, která se bude opírat o „*práci, svobodu a pořádek*.“³⁴ Tyto hodnoty bych označila za základní hodnoty jakékoli efektivně fungující lidské společnosti, protože bez jejich přítomnosti mezi lidmi stát jen těžko funguje. Svým způsobem by mohly být vnímány jako základní kameny každého fungujícího lidského společenství, ač v různých větších či menších obměnách. Margaret Thatcherová tedy svou politiku vystavěla na hodnotách, které jsou lidem vlastní.

Pokud se soustředíme na směřování ekonomiky v období thatcherismu, tak Petřík uvádí, že thatcherismus je založen na neoliberálních ekonomických teoriích, zejména na monetarismu Milтона Friedmana, na tržní rovnováze a spontánním řádu vzniku společenských institucí Friedricha Augusta von Hayeka a přirozeném řádu Adama Smitha.³⁵ Všechny tyto teorie se zakládají svým způsobem na možnosti jedince svobodně rozhodovat a jednat.

Dále je také thatcherismus inspirován názory Nové pravice a to jak jejím neoliberálním křídlem, které požadovalo volný trh a minimální zásahy státu do ekonomiky, tak jeho konzervativním křídlem, které požadovalo bezpečný stát a podporu rodiny a národních zájmů.³⁶ Neoliberální křídlo ovšem požadovalo i minimum státních zásahů do společenských vztahů a zahraničních vztahů,³⁷ což se s názory Margaret Thatcherové neslučuje. Určité další aspekty thatcherismu jako například privatizace se dají také najít v názorech a teoriích Nové pravice.³⁸ Zjednodušeně se dá říci, že Nová pravice byla spolu s monetarismem jedna z hlavních inspirací v ekonomické oblasti tvorby thatcherismu.

Konzervativci v čele s Margaret Thatcherovou chápali, že člověk má své limity a nerovnost a odlišnost mezi lidmi je přirozená a měla by být akceptována.³⁹ Každý člověk se

---

³⁴ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 35.

³⁵ PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 145.

³⁶ Tamtéž, str. 141-142.

³⁷ Tamtéž, str. 141.

³⁸ GAMBLE, Andrew. Privatization, Thatcherism, and the British State. *Journal of Law and Society*. Hoboken: Wiley on behalf of Cardiff University, Spring 1988, vol. 16, no. 1, p. 4.

³⁹ HOOVER, Kenneth R. The Rise of Conservative Capitalism: Ideological Tensions within the Regan and Thatcher Governments. *Comparative Studies in Society and History*. Cambridge: Cambridge University Press, April 1987, vol. 29, no. 2, p. 247.

rodí jako originál s vlohami k jiným činnostem a s jinými vlastnostmi a snaha národního aparátu o rovnost všech lidí není efektivní, ať se vláda snaží sebevíce. Proto je potřeba nabídnout lidem možnosti a nechat je, ať si tu, která je pro ně z jejich hlediska vyhovující, vyberou sami. Umělé snižování nerovnosti mezi lidmi nikam nevede. Margaret Thatcherová navíc jednou také prohlásila, že: „*Neexistuje nic jako společnost. Existují pouze jednotliví muži a ženy a jejich rodiny.*“⁴⁰ Jak již bylo zmíněno, na světě neexistují dva úplně stejné jedinci s úplně stejnými potřebami, tudíž nemůže existovat jednotná potřeba společnosti, kterou by pociťovali úplně všichni její členové, vyjma základních potřeb jako jsou vzduch, voda a potrava. Jenkins dokonce tvrdí, že Margaret Thatcherová dokázala svou politikou změnit myšlení lidí v oblasti vnímání sama sebe jako ekonomických bytostí.⁴¹ Změna směřování politiky státu dokázala změnit myšlení lidí. S tímto nezbyvá než souhlasit, neboť lidé se museli začít více spoléhat více na sebe než za předchozích vlád. Gamble ovšem paradoxně tvrdí, že thatcherovská vláda by byla ráda, kdyby lidé žili jen určitými životními styly, které by byly dovoleny, ovšem vliv možnosti volby a svobodného trhu toto nedovoluje.⁴² Paradoxní boje protichůdných sil se objevovaly i v případě boje o svobodu zvolit si životní styl, ne pouze pokud se jedná o ekonomiku.

Margaret Thatcherová také napsala, že: „*Věřím v to, co je často nazýváno jako „židovsko-křesťanské“ hodnoty. Vskutku, celá má politická filosofie je na nich založená.*“⁴³ Celá její politika by se tedy dala mimo jiné nazvat jako založená na tradičních hodnotách a světovém pořádku trvajícím již přes dva tisíce let a vytvořeného vlivem náboženství. Graeme Smith argumentuje, že Margaret Thatcherová byla ovlivněna její křesťanskou vírou a ta následně ovlivňovala její politická rozhodnutí⁴⁴, a že Margaret Thatcherová věřila, že mezi její politikou a její vírou byla spojitost.⁴⁵ Smith také tvrdí, že její smyšlení nebylo postaveno na přesně vymezené ideologii, ale spíše na pragmatismu a instinktech,⁴⁶ což souhlasí s již výše uvedeným názorem Petera Riddella.

Základy thatcherismu ale byly pravděpodobně položeny ještě dříve, než se Margaret Thatcherová rozhodla vstoupit do politiky. Money uvádí, že: „*V mnoha ohledech byl [otec*

---

⁴⁰ THATCHER, Margaret. *The Downing Street Years*. New York: HarperCollins, 1993, p. 626.

⁴¹ JENKINS, Simon. *Thatcher's Legacy. Political Studies Review*. Hoboken: Wiley-Blackwell on behalf of the Political Studies Association (PSA), April 2007, vol. 5, no. 2, p. 264.

⁴² GAMBLE, Andrew. *Privatization, Thatcherism, and the British State. Journal of Law and Society*. Hoboken: Wiley on behalf of Cardiff University, Spring 1988, vol. 16, no. 1, p. 7.

⁴³ THATCHER, Margaret. *The Downing Street Years*. New York: HarperCollins, 1993, p. 509.

⁴⁴ SMITH, Graeme. *Margaret Thatcher's Christian Faith: A Case Study in Political Theology. The Journal of Religious Ethics*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, June 2007, vol. 35, no. 2, p. 235.

⁴⁵ Tamtéž, p. 237.

⁴⁶ SMITH, Graeme. *Margaret Thatcher's Christian Faith: A Case Study in Political Theology. The Journal of Religious Ethics*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, June 2007, vol. 35, no. 2, p. 235.

*Margaret Thatcherové] ztělesněním hodnot, jež byly silou provinciální Anglie. Jeho uznávanými vlastnostmi byly absolutní čestnost, odhodlání pracovat pro rodinu, soucit s méně úspěšnými ve světě a víra, že svět nikomu nic nedluží a že naopak každý musí nést odpovědnost za využití příležitostí ke konání dobra. Tyto zásady měly hluboký a dlouhodobý vliv na myšlení jeho dcer.*⁴⁷ Mimo jiné díky své výchově Margaret Thatcherová pravděpodobně později věřila při aplikaci své politiky v to, že to, co činí správné, neboť to dělala pro nejen pro svou vlastní rodinu, ale i pro nadřazenou „rodinu“, kterou byl britský stát. Tak došlo k propojení ženských instinktů odůvodňovat své jednání správností pro ostatní lidi a tvrdého světa politiky a ekonomiky.

Smith dále uvádí, že Margaret Thatcherová věřila v neutralitu bohatství, neboli že námi vytvořené bohatství získává morální hodnotu až poté, co jej podle našeho uvážení použijeme, z čehož vyplývá, že pokud někdo omezí možnost vytváření bohatství, omezí tím osobní svobodu lidí.⁴⁸ Pokud je ekonomika svobodná, tak příležitosti nejsou státem omezeny a tudíž jsou lidé v této oblasti svobodní. Ekonomicky svobodný člověk tedy může prosperovat jen ve svobodné ekonomice.

Dle mého názoru se dá říci, že thatcherismus ve Velké Británii uspěl v takové míře, protože v jeho čele stála silná žena ochotná stát si za svými intuitivními názory a za svými hodnotami a prosazovat je radikálními metodami, i když proti ní stála velká skupina nespokojených lidí, kteří by se raději nechali vést na vlně kompromisů a názorových obrátů. Toto je také pravděpodobně důvodem, proč se žádnému politickému směru žádného z ostatních poválečných předsedů vlády nedostalo té cti, aby po něm byla pojmenována politika celé jeho vládní éry.

Thatcherismus je založen na třech hlavních bodech a to na volné ekonomice, silné roli státu a budování bohatství bez státu. Ačkoli se inspiroval monetarismem, tržní rovnováhou, spontánním řádem vzniku společenských institucí, přirozeným řádem a novou pravicí, dá se považovat za spíše intuitivní přístup k řešení problémů. Mimo ekonomické teorie je založen také na víře v křesťanské hodnoty a tradiční hodnoty společnosti. Nerovnost mezi lidmi je thatcheristy považována za přirozenou a není potřeba ji uměle za pomoci státu potlačovat. Důležitým prvkem je, že bohatství je neutrální do té doby, než jej k něčemu použijeme. Ačkoli thatcherismus byl směr, ke kterému se přidalo mnoho thatcheristů, vůdčí pozici v něm

---

⁴⁷MONEY, Ernle. *Margaret Thatcher: First Lady of the House*. London: Leslie Frewin, 1975, p. 43.

⁴⁸SMITH, Graeme. Margaret Thatcher's Christian Faith: A Case Study in Political Theology. *The Journal of Religious Ethics*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, June 2007, vol. 35, no. 2, p. 246.

měla Margaret Thatcherová, podle níž je pojmenován a bez níž by pravděpodobně vůbec nezačal tento termín existovat.

3. Reformy odborů

Ve volné ekonomice by měly mít všechny subjekty na trhu stejné výchozí podmínky a nikdo by neměl mít ze zákona danou větší moc než ostatní. Ovšem v době, kdy thatcherovská vláda nastoupila do úřadu, byly ve Velké Británii velmi silnou organizací odbory, které měly v podstatě neomezenou moc v oblasti vyjednávání o mzdách na základě tripartitního vyjednávání.⁴⁹ Díky tomu se samozřejmě staly trnem v oku zastáncům svobodného trhu v čele s novou předsedkyní vlády, kde by ceny a tudíž i mzdy, neboť i mzdy jsou ceny, měly být určovány trhem a nikoli na základě vyjednávání nějaké organizace, která si stanovuje podmínky. Mimoto byly silným politickým protivníkem a cílem vlády bylo moc protivníků omezit, aby mohla provádět další změny. Otázkou ovšem je, zda omezení vlivu odborů mělo pozitivní vliv na ekonomiku Velké Británie či nikoli.

Argumentem proti odborům se stalo, že: „...odborní podlamují konkurenceschopnost britského průmyslu a tím i životní úroveň svých členů. Druhý argument byl politický a ukazoval na radikálně levicové vůdce odborů a jejich snahu o vedení „třídního boje“.“⁵⁰ Vzhledem k tomu, že se vláda snažila restrukturalizovat průmysl tak, aby naplňoval ideje svobodného trhu a aby zvýšil konkurenceschopnost britského hospodářství, bylo v zájmu celého nově zaváděného ekonomického systému moc odborů eliminovat. Mimoto odbory nenesly zodpovědnost za žádné ze škod, které svým jednáním napáchaly.⁵¹ Ve společnosti, kde každý má být zodpovědný sám za sebe a za své jednání, bylo toto neakceptovatelné. Podrývalo to samé základy nové směřování hospodářské politiky vlády a samotnou pozici předsedkyně vlády, a tak samozřejmě došlo ke snaze moc odborů omezit.

Odbory samozřejmě zareagovaly na snahu vlády o změny, jako každý subjekt na trhu, kterému je odebrána moc. V letech 1980 až 1986 došlo k řadě stávek a to v ocelářském průmyslu, ve zdravotnictví, ve vodárenství, v hornictví a dále také byly vyhlášeny stávky učitelů a státních úředníků.⁵² Ani jedna z těchto stávek ale nedokázala odvrátit snahu vlády o omezení moci odborů, které nakonec také dosáhla postupnými změnami obsaženými ve vydání několika zákonů a to Employment Act z roku 1980, Employment Act z roku 1982 a Trade Union Act z roku 1984.⁵³ Jednou z technik státu, kterou získával potřebné služby, aniž

---

⁴⁹ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 247-248.

⁵⁰ Tamtéž, str. 248.

⁵¹ MATTHEWS, Kent a Peter STONEY. Explaining Mrs Thatcher's Success. *Economic Affairs*. London: Institute of Economic Affairs, December/January 1990, vol. 10, no. 2, p. 11.

⁵² PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 177.

⁵³ MATTHEWS, Kent a Peter STONEY. Explaining Mrs Thatcher's Success. *Economic Affairs*. London: Institute of Economic Affairs, December/January 1990, vol. 10, no. 2, p. 11.

by musel vlastnit daný podnik, byl také outsourcing potřebných zaměstnanců mimo hromadné smlouvy, čímž také docházelo k dalšímu omezování moci kolektivních organizací.⁵⁴ Moc odborů byla zřetelně omezena a výše mezd se stala mnohem více určovaná trhem samotným než za předchozích vlád. Tímto si ovšem vláda samozřejmě získala mnoho nepřítel jako vždy, když je někomu odebrána moc, kterou do té doby svobodně a v podstatě bez omezení používal.

Růst produktivity je samozřejmě podmíněn i jinými faktory než pouze omezením moci odborů a zvýšením možností vedoucích k určování cen trhem, ale tato oblast byla důležitým faktorem při růstu HDP. V době nástupu thatcherovské vlády do úřadu v roce 1979 činil růst HDP 8,3 %, následně každý rok HDP stoupalo, i když nijak výrazně. V roce 1980 růst činil 8,8 %, v roce 1981 9,6 %, v roce 1982 10,4 %, v roce 1983 11,2 %, v roce 1984 11,9 %, v roce 1985 12,7 %, v roce 1986 13,4 %, v roce 1987 14,4 %, v roce 1988 15,8 %, v roce 1989 16,8 % a v posledním roce thatcherovské dosáhl hodnoty 17,4 %.⁵⁵ Snaha vlády o zvýšení produktivity byla tedy úspěšná. Pokud bychom hodnoty růstu HDP ve Velké Británii srovnali s průměrným růstem v zemích OECD, tak s výjimkou roku 1981, dosahovaly britské hodnoty vyšší úroveň.⁵⁶ Margaret Thatcherové se podařilo pozvednout výkonnost britské ekonomiky na vyšší úroveň než státy, se kterými Británie soupeřila.

Předthatcherovské vlády umožnily odborům získat velmi velkou moc při vyjednávání o mzdách, kterou se v souladu se zásadami volného trhu rozhodla Margaret Thatcherová potlačit. Pomocí prosazení několika zákonů omezila moc odborů a podpořila tak růst hospodářské výkonnosti britské ekonomiky. I když se odbory začaly bránit stávkami, všechny stávky přestála a nepovolila ve své snaze dosáhnout rovnováhy, která je důležitým faktorem úspěchu. HDP za její vlády vzrostlo a dosahovalo dokonce vyšších hodnot, než byl průměr ostatních zemí OECD. I když tlak na její pozici musel být enormní, neustoupila ze svých zásad a dovedla reformy do konce, kdy ceny práce začal určovat trh.

---

⁵⁴ COFFEY, Dan a Carole Thornley. Shock, awe and continuity: Mrs Thatcher's legacy for the public sector. *Industrial Relations Journal*. Hoboken: John Wiley & Sons Ltd, May 2014, vol. 45, no. 3, p. 201.

⁵⁵ OECD. *Gross Domestic Product (GDP)* [online]. 2015 [cit. 17. ledna 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>

⁵⁶ Tamtéž.

4. Boj s inflací

Vycházejíce z monetaristické teorie vlády Margaret Thatcherové nenamířily svůj boj na nezaměstnanost, ale na inflaci. Boj s inflací byl tedy od začátku označován jako nejdůležitější cíl vládní hospodářské politiky.⁵⁷ Hlavními prostředky, kterými se s inflací vláda snažila bojovat, byla kontrola veřejných výdajů a manipulace s úrokovými sazbami, druhou z těchto možností se ovšem Margaret Thatcherová snažila postupně omezovat, neboť mohla zpomalit hospodářskou aktivitu, kterou se naopak snažila povzbudit.⁵⁸ Jakožto obyčejný obyvatel věděla, jak těžké je pro občany vidět znehodnocování jejich měny, neboť jsou s ní dennodenně v kontaktu a rostoucí ceny způsobují nespokojenost vzhledem k menšímu množství zboží, které lze za stejnou částku koupit. Každá domácnost musí nakupovat nezbytné statky a služby, a pokud dochází k jejich neustálému zdražování vlivem inflace, lidé se necítí být ve stabilním prostředí. Otázkou je, zda se thatcherovským vládám opravdu podařilo inflaci snížit na akceptovatelnou míru.

Snaha státu o snížení inflace vycházela ze snahy pomoci hospodářským subjektům na trhu a obyvatelům státu, neboť vysoká inflace znehodnocovala úspory a lidé si uvědomovali velké riziko, se kterým vstupovali na trh, pokud uvažovali o dlouhodobé investici, neboť si nebyli jisti, co racionálně očekávat.⁵⁹ Snaha o omezování inflace tedy vycházela mimo jiné i z racionální potřeby lidí mít jistotu, co mohou očekávat. Inflační očekávání tímto znesnadňovalo hospodářský rozvoj celé země, což mělo negativní hospodářské důsledky.

Jedním z prostředků, kterým měla být snížena inflace, byla tzv. Střednědobá finanční strategie zavedená v březnu roku 1980, jejímž prostřednictvím mělo dojít ke snížení růstu peněžní zásoby M3.⁶⁰ Se snížením peněz v oběhu mělo logicky dojít i ke snížení inflace. Důvody k zavedení právě této strategie byly dva a to možnost snížit množství peněz v ekonomice bez současného snižování státního deficitu, protože v případě dalšího půjčování si vlády by mohlo dojít ke zvýšení úrokových sazeb, a postupnost omezení peněžní nabídky v průběhu několika let.⁶¹ Cílem byly postupné změny ve velikosti peněžní nabídky, které by nezpůsobily šoky a nespokojenost. Ačkoli ne po celou dobu docházelo k naplňování cílů

---

⁵⁷ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 237.

⁵⁸ Tamtéž, str. 237.

⁵⁹ GAMBLE, Andrew. *The Free Economy and the Strong State: The Politics of Thatcherism*. Hampshire and London: Macmillan Education Ltd., 1989, p. 43.

⁶⁰ BACKHOUSE, Roger E. The Macroeconomics of Margaret Thatcher. *Journal of the History of Economic Thought*. West Nack: Cambridge University Press, September 2002, vol. 24, no. 3, p. 319-320.

⁶¹ Tamtéž, p. 320-321.

MFST, například v letech 1980 až 1981 byl rozdíl mezi plánem a realitou 8 %, ⁶² dá se říci, že Střednědobá finanční strategie byla v boji s inflací úspěšná. ⁶³ Tato strategie byla opuštěna v roce 1986. ⁶⁴ Následně v roce 1987 došlo ke snaze ministra financí Nigela Lawsona stínovat kurz německé marky, aniž by o tom informoval samu předsedkyni vlády. ⁶⁵ Vlivem tohoto stínování došlo k mírnému nárůstu inflace a rozhořčení premiérky. ⁶⁶ Ministr financí se zřejmě oprávněně obával požádat premiérku o povolení marku stínovat, neboť tušil, že by jeho návrh odmítla. Něco takového bylo zcela proti jejím zásadám svobodného trhu, na kterých se snažila celou svou hospodářskou politiku vystavět. Libra stínující marku již neodrážela ekonomickou sílu libry a narušovala hospodářskou rovnováhu.

Ze statistického hlediska byla inflace v procentech byla v letech thatcherovských vlád následující – v roce 1979 byla 13,4 %, následně v roce 1980 vzrostla na 18 % a poté v roce 1981 klesla na 11,9 % a nadále klesala na 8,6 % v roce 1982 a 4,6 % v roce 1983, v roce 1984 ovšem opět vzrostla na 5 % a růst pokračoval i v roce 1985, kdy dosáhla 6,1 %, v roce 1986 dosáhla svého minima za thatcherovské vlády a to 3,4 %, a v letech 1987 a 1988 mírně vzrostla, ale stále se držela na vyrovnané úrovni 4,1 % a 4 %, ke konci vlády Margaret Thatcherové v roce 1989 vzrostla na 5,2 % a při jejím odstoupení v roce 1990 z funkce byla 7 %. ⁶⁷ Ve srovnání se průměrem zemí OECD byla v letech 1979 a 1980 inflace v Británii vyšší než v zemích OECD, v roce 1981 stejná jako v zemích OECD a následně až do posledního roku thatcherovské vlády, kdy dosáhla stejné opět hodnoty jako v zemích OECD, nižší. ⁶⁸ Obecně se tedy dá říci, že Margaret Thatcherová svého cíle porazit vysokou inflaci, kterou vnímala jako jednoho z ničitelů stabilního hospodářství, po počátečním neúspěchu dosáhla. Možná díky tomuto úspěchu a nastalé relativní stabilitě kupní síly libry si také zajistila přízeň voličů, kterým nebyla z jejich mezd kvůli inflaci ukrajována stále větší část za nákup stejného množství statků a služeb. V této oblasti mohla být lidmi snadno vnímána jako záchránce ekonomiky Velké Británie.

---

⁶² PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 166.

⁶³ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 238.

⁶⁴ PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 166.

⁶⁵ PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 167.

⁶⁶ Tamtéž, str. 168.

⁶⁷ OECD. *Inflation (CPI)* [online]. 2015 [cit. 9. ledna 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>

⁶⁸ Tamtéž.

I přes úspěch v boji s inflací, Sanders, Ward, Marsh a Fletcher tvrdí, že inflace neovlivňovala podstatným způsobem oblíbenost thatcherovských vlád.⁶⁹ Šlo spíše o to, že lidé byli ochotni volit vládu, od které optimisticky očekávali, že jim a jejich rodinám zajistí z ekonomického hlediska výhodnou budoucnost.⁷⁰ Margaret Thatcherová se snažila obyvatelům svého státu nabízet v jejich očích co nejlepší budoucnost, protože chtěla, aby její stát prosperoval.

Hlavním cílem hospodářské politiky Margaret Thatcherové a jejích vlád byla regulace inflace a její postupné snižování na co nejnižší úroveň. Po počátečním neúspěchu v roce 1980, kdy inflace skokově vzrostla, se jí tento cíl podařilo naplnit. Prostředky, které k regulaci inflace byly používány, byla kontrola peněžní zásoby v ekonomice pomocí kontroly veřejných výdajů a úrokových sazeb a na nich postavený program Střednědobé finanční strategie, který fungoval od roku 1980 do roku 1986. V roce 1987 inflace sice mírně vzrostla, ale premiérka argumentovala tím, že to bylo způsobeno nedovoleným stínováním německé marky tehdejším ministrem financí, které odporovalo hospodářské politice vlády. V době její vlády došlo ke stabilizaci růstu inflace a zvýšení jistoty, za jaké ceny budou nakupovat další den, stejně jako k větší investiční jistotě.

---

⁶⁹ SANDERS, David a Hugh WARD a David MARSH a Tony FLETCHER. Government Popularity and the Falklands War: The Reassessment. *British Journal of Political Science*. Cambridge: Cambridge University Press, July 1987, vol. 17, no. 3, p. 284.

⁷⁰ Tamtéž, p. 285.

5. Přístup k nezaměstnanosti

Vzhledem k tomu, že hlavním cílem vlády se stal boj s inflací v souladu s monetaristickou teorií, jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, boj s nezaměstnaností byl tímto přesunut do pozadí. Vláda dokonce otevřeně prohlásila, že zodpovědnost za vysokou míru zaměstnanosti není její zodpovědností.⁷¹ Lidé se v souladu s vládní filosofií měli sami dle vlastního svobodného uvážení využít možností, které jim byly nabízeny, a neměli spoléhat na vládu, že jim zajistí pracovní místo či je bezpodmínečně finančně podpoří. To mělo vést k vybudování společnosti, která by spoléhala sama na sebe a ne na nadřazené autority, které za ni vše budou rozhodovat. Otázkou je, zda se tohoto cíle podařilo thatcherovským vládám opravdu dosáhnout a jaký to mělo vliv na nezaměstnanost.

Sama Margaret Thatcherová se jednou nechala slyšet, že souhlasí s výrokem svatého Pavla: „*Člověk, který nepracuje, nebude jíst.*“⁷² Od malička doma viděla tvrdě pracujícího otce, a tak došla k závěru, že peníze by měl dostávat pouze ten, kdo si je zaslouží, neboli pouze ten, kdo pracuje. Občas je ale patrné, že nepřihlížela k tomu, že počet pracovních míst se v době restrukturalizace snižoval a také bylo potřeba obsadit pozice, na které neexistovali dostatečně kvalifikovaní uchazeči. Její víra ve všemocný volný trh ovšem byla natolik neotřesitelná, že věřila, že trh vytvoří tolik míst, kolik bude potřeba. V dlouhodobém časovém horizontu tomu tak je, ale období deseti let její vlády nebylo natolik dlouhé, aby došlo k usazení zavedených změn a tím k vytvoření dostatku pracovních míst pro všechny občany, kteří chtěli pracovat. Problémem je, že tradiční koncepce rodiny, kterou jakožto konzervativec podporovala, si odporuje s touto filosofií trhu. V takovém ekonomickém prostředí, které vytvořila, byla potřeba, aby pracovaly i ženy, neboť by jinak podle jejího vlastního výroku nejedly, a navíc měly mít stejné možnosti jako muži a měly možnost jich využít. Takže k rozkladu tradiční rodiny vlastně přispěla i ona sama svou politikou svobodného trhu, ačkoli jakožto konzervativec hodnoty tradiční rodiny podporovala. Ona sama jakožto úspěšná politička je ovšem příkladem, že koncept tradiční rodiny, kdy žena se stará o děti a muž pracuje, lze ohýbat.

Vzhledem k tomu, že statistiky týkající se nezaměstnanosti na stránkách OECD pro roky vlády Margaret Thatcherové chybí, odkazují na Denmana a McDonalda. V roce 1979, kdy nastoupila k moci thatcherovská vláda, byla nezaměstnanost 5,7 % a několik předchozích let

---

⁷¹ BUITER, Willem H. a Marcus H. MILLER a Jeffrey D. Sachs a William H. Branson. Changing the Rules: Economic Consequences of the Thatcher Regime. *Brookings Papers on Economic Activity*. Washington: Brookings Institution Press, 1983, vol. 1983, no. 2, p. 306.

⁷² SEGAL, Lynne. Thatcher's legacy: Thinking psychosocially, across the decades. *Psychodynamic Practice*. London: Taylor & Francis, April 2013, vol. 20, no. 1, p. 17.

se držela na zhruba stejné hodnotě, v roce 1980 se ale zvýšila na 7,4 %, a růst pokračoval i v letech 1981 a 1982, kde dosáhla hodnot 11,4 % a 13 %, v roce 1983 se snížila na 12,2 % a v letech 1984 až 1986 se držela na stabilních hodnotách 11,5 %, 11,7 % a 11,8 %, v roce 1987 se snížila na 10,5 % a klesání pokračovalo i v následujících dvou letech, kdy dosáhla 8,3 % a 6,3 %, a když Margaret Thatcherová v roce 1990 opouštěla úřad, byla nezaměstnanost již jen na úrovni 5,6 %.⁷³ Na první pohled to vypadá, že vláda počínaje rokem 1986 svůj boj s nezaměstnaností, který vlastně nebyl otevřeným bojem s nezaměstnaností, vyhrála, ale Layard a Nickel tvrdí, že počet nezaměstnaných se nijak po roce 1986 nezmenšil, zmenšil se pouze počet lidí, kteří dosáhli na vládní příspěvky v nezaměstnanosti kvůli přísnějším podmínkám, za kterých bylo možno tyto dávky dostat, čímž se snížily oficiální počty nezaměstnaných.⁷⁴ Vizí vlády pravděpodobně bylo snažit se to, aby si lidé našli práci tím, že jim odmítli přispívat v nezaměstnanosti, pokud se opravdu nesnažili nějakou práci získat. Výsledkem ale pravděpodobně bylo jen zvyšující se zoufalství nezaměstnaných, kteří zůstávali bez prostředků, ač se snažili práci získat, pokud nenaplnili podmínky pro dosažení na příspěvky. Tímto pravděpodobně také rostla chudoba a nespokojenost lidí, kteří se sice snažili, ale neměli správné schopnosti pro nalezení práce v době, kdy ekonomika procházela restrukturalizací vyvolanou hospodářskou politikou vlády.

Ke zvyšování nezaměstnanosti docházelo mimo jiné také vlivem strukturálních změn, kdy nedocházelo ze strany vlády k investicím do tradičního průmyslu, ale v souladu se svou zásadou volného trhu ponechávala rozhodnutí, který podnik bude nadále existovat, plně v rukou trhu.⁷⁵ Nicoll ovšem tvrdí, že britský průmysl byl již v době příchodu Margaret Thatcherové do úřadu v úpadku, protože přestával být konkurenceschopný a stejně by došlo k zániku pracovních míst v blízké nebo trochu vzdálenější budoucnosti, a byl neudržitelný ve formě, v jaké byl obhospodařován předchozími vládami.⁷⁶ Fry navíc argumentuje, že by stejně muselo dojít k restrukturalizaci britské ekonomiky kvůli strukturálním změnám, ke kterým docházelo v celém světě, a Margaret Thatcherová celý proces pouze urychlila, ač její metody byly šokové.⁷⁷ S tímto plně souhlasím, neboť Británie do 21. století vstupovala

---

⁷³ DENMAN, James a Paul MCDONALD. Unemployment Statistics from 1881 to the Present Day. *Labour Market Trends*. January 1996, p. 7.

⁷⁴ LAYARD, Richard a Stephen NICKELL. The Thatcher Miracle? *The American Economic Review*. Nashville: American Economic Association, May 1989, vol. 79, no. 2, p. 216.

⁷⁵ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 239.

⁷⁶ NICOLL, Alexander. Thatcher, Still Personal. *Survival: Global Politics and Strategy*. Oxford: Routledge, June – July 2013, vol. 55, no. 3, p. 225.

⁷⁷ FRY, Geoffrey K.. 'A bottomless pit of political surprise'?: The Political 'Mystery' of the Thatcher Era. *Twentieth Century British History*. Oxford: Oxford University Press, November 2010, vol. 21, no. 4, p. 556.

pravděpodobně lépe připravená, než kdyby ke změnám ve směřování hospodářství nedošlo. 21. století se od 20. století značně odlišuje. Dnes patří Británie k vedoucím státům Evropské unie, ale pokud by nedošlo ke změně jejího hospodářství a přístupu, kdy lidé začali spoléhat opět sami na sebe, těžko říci, zda by byla v tak dobré pozici.

Protože si vláda uvědomovala, že nezaměstnanost je problém, i když je jejím hlavním cílem snížení inflace, snažila se pomoci nezaměstnaným rekvalifikačními programy.⁷⁸ Vzhledem k restrukturalizaci ekonomiky, kdy trh sám určoval, jaká pracovní místa budou v budoucnosti potřeba, to byl od vlády vstřícný krok, kterým napomohla ke zvýšení konkurenceschopnosti obyvatelstva a průmyslu a podpořila novou vizi ekonomiky Velké Británie.

Vlivem zmenšování veřejného sektoru a snahy docílit toho, že lidé začnou opět být „zodpovědní“ sami za sebe a za nalezení a udržení svého pracovního místa, která byla thatcherovskými vládami propagována, mělo také logicky dojít k zvětšení počtu obyvatel, kteří by se zaměstnávali sami. Podle statistik OECD k nárůstu počtu živnostníků také došlo a to postupně s každým rokem, v roce 1979 bylo 7,6 % živnostníků a v roce 1990, kdy Margaret Thatcherová opouštěla úřad, již 15,1 %.⁷⁹ Lidé nemohli najít práci u nějakého podniku, a tak se rozhodli, že se osamostatní a postaví na vlastní nohy v souladu s přístupem, kterému se je snažila naučit vláda. Margaret Thatcherová dosáhla svým způsobem svého cíle, aby lidé sami tvořili bohatství a blahobyt bez státu a byli za sebe zodpovědní. Živnostníci, kteří museli konkurovat zboží z ostatních částí světa, byli také pravděpodobně více nakloněni inovacím než lidé, kteří se nacházeli v pracovním procesu u větších podniků a nemuseli vše plánovat sami.

Obhájci Margaret Thatcherové a její politiky často oponují problému s vysokou nezaměstnaností tím, že naopak mnoho mladých lidí mělo přístup k vyššímu vzdělání a tím možnost vstoupit do střední třídy.⁸⁰ Je docela možné, že mnoho mladých lidí se rozhodlo, že vzhledem k úpadku tradičního průmyslu se pokusí získat vzdělání hodnotné pro měnící se svět, do kterého se Margaret Thatcherová snažila Velkou Británii přivést a učinit ji konkurenceschopnou. Na druhé straně se i tito lidé museli žít a bez dostatečného množství pracovních pozic i pro zaměstnance na plný úvazek mohlo být obtížné v některých oblastech Británie najít vhodné zaměstnání na přivýdělek.

---

⁷⁸ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika. 2.*, rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 240.

⁷⁹ OECD. *Self-employment rate* [online]. 2015 [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/emp/self-employment-rate.htm>

⁸⁰ TRUMPBOUR, John. Margaret Thatcher, the Thatcherite intellectuals and the fate of Keynes. *Industrial Relations Journal*. Hoboken: John Wiley & Sons, July 2014, vol. 45, no. 3, p. 259.

Segal tvrdí, že za vlády Margaret Thatcherové došlo k zvýšení nezaměstnanosti, chudoby a nerovnosti mezi lidmi a zároveň ke snížení průmyslové výroby a možnosti přechodu z jedné sociální třídy do jiné.⁸¹ Takovýto závěr zní docela negativně, ač je odůvodněný. Zvýšení nerovnosti mezi lidmi bylo v souladu s filosofií vlády, neboť vnímala každého jedince jako originál, v jehož ruce je, jak se svými vlastnostmi a schopnostmi naloží, a jestli bude ochoten tvrdě pracovat, aby dosáhl toho, co chce. Svobodný jedinec, za jehož ekonomický blahobyt nezodpovídá vláda, se musí o sebe postarat sám, takže pokud je chudý, tak je to vlivem jeho rozhodnutí a ne rozhodnutí vlády, zvláště když vláda snižuje přímé daně, aby mu více peněz zůstávalo přímo v ruce k utracení dle jeho výběru a nebylo složitě přerozdělováno skrze státní systém. Problémem ovšem je, že ne všichni máme vlohy k tomu, abychom vykonávali lépe placené práce.

Snížení nezaměstnanost nebylo hlavním cílem thatcherovských vlád, protože dominovala víra, že trh sám vytvoří tolik pracovních míst, kolik je potřeba. Stát již neměl být považován za rodiče, který nezaměstnaným dá peníze, pokud se jim nechce pracovat či mají potíže najít práci, a byla podporována snaha stát na vlastních nohách a na stát se nespoléhat. Podle statistických údajů se po počátečním zvýšení nezaměstnanost v roce 1986 začala snižovat, kritici ovšem tvrdí, že to nebylo vlivem nových pracovních pozic, ale složitějších podmínek, za jakých bylo možné na dávky v nezaměstnanosti dosáhnout. Nezaměstnaným byly nabízeny rekvalifikační programy a byli podporováni, aby se stali živnostníky, a mladí lidé v mnohem větší míře studovali vysoké školy. Ač dopady hospodářské politiky vlády vedly v tomto období k prohlubování nerovnosti mezi lidmi a chudoby, britské hospodářství muselo být reformováno, aby byly schopné v budoucnu čelit ostatním světovým ekonomikám, a ač toho bylo dosaženo brutálními metodami, bylo to potřeba.

---

⁸¹ SEGAL, Lynne. Thatcher's legacy: Thinking psychosocially, across the decades. *Psychodynamic Practice*. London: Taylor & Francis, April 2013, vol. 20, no. 1, p. 17.

6. Rozpočet

V souladu s politikou volného trhu je i snížení veřejných výdajů a obecně celé výše státního rozpočtu. Problémem ovšem je, že stát vždy potřebuje mít určitý rozpočet, aby mohl financovat své působení a svou politiku, takže příspěvky do rozpočtu jsou nevyhnutelné. Snahou vlády však bylo snížení deficitu rozpočtu a celkově jeho celé výše a to několika cestami, konkrétně daňovými reformami a sociálními reformami. Také se vláda snažila dosáhnout snížení počtu státních výdajů skrze snižování počtu státních zaměstnanců (v osmdesátých letech došlo k redukci jejich počtu o 20 %) a delegováním některých oblastí do rukou nezávislých agentur.⁸² Tímto také došlo k podpoře soukromého sektoru a redukci státního sektoru. Otázkou je, zda tyto reformy byly opravdu úspěšné při snižování státních výdajů.

Faktem je, že i přes opatření zavedená vládou na snížení výdajů, ke snížení výdajů nikdy nedošlo. Podle Midwintera se velikost státních výdajů pohybovala po dobu celého období vlády Margaret Thatcherové mezi 40 % a 47,5 % HDP.⁸³ Takže ačkoli se vláda snažila o snížení výdajů, nikdy se jí to nepodařilo. Došlo ovšem k dosažení vyrovnanějšího rozpočtu a ke snížení státního dluhu a to mimo jiné i za pomoci privatizace.⁸⁴ Pokud by k privatizaci a tím k zvýšení finančních prostředků ve státním rozpočtu nedošlo, zřejmě by vláda měla vážně potíže s udržením vyrovnaného rozpočtu a musela by směřovat svou politiku jiným směrem, aby nedošlo ke kolapsu státu.

6.1. Daňové reformy

Za thatcherovských vlád došlo k velké změně daňového systému. Thatcheristé chtěli podporovat především ekonomický růst a velké daňové zatížení, které v době jejich nástupu do čela státu bylo zaměřené na přímé daně, protože systém, kde stát bere většinu lidmi vydělaných peněz, byl pro ně v prostředí, kde je podporována svoboda jedince a trh bez regulací, nepochopitelný. Lidé by podle nich neměli být trestáni za to, že mají schopnost vytvářet peníze a tím napomáhat tvorbě blahobytu, hospodářskému růstu celého státu a zvyšování životní úrovně.

---

⁸² FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 264.

⁸³ MIDWINTER, Arthur. *Public Finance in the Thatcher Era: A Critical Assesent*. Glasgow: Department of Government & University of Strathclyde, 1992, no. 84, p. 17.

⁸⁴ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 244.

Vláda tedy snížila daň z příjmu fyzických osob a to v základní sazbě z 33 % na 20 % a v nejvyšší sazbě z 83 % na 40 %.⁸⁵ K tomu zrušila i daňovou přírážku na příjem z investic.⁸⁶ Vizí vlády tímto bylo podpořit investice, na které by jinak lidem pravděpodobně nezbyly peněžní prostředky a tím i růst britského hospodářství, do kterého bylo potřeba investovat, aby došlo k restrukturalizaci a zvýšení konkurenceschopnosti. Mimoto, pokud lidé dostanou možnost investovat bez velkého daňového zatížení, více se jich pravděpodobně investovat rozhodne, čímž sníží svou finanční závislost na státu, což bylo také cílem thatcherovských vlád. Navíc v souladu se základní filosofií je člověku umožněno, aby si sám vybral, kde chce své prostředky alokovat a tím se zvyšuje možnost volby na svobodném trhu a spokojenost obyvatel s tím, že mohli se svými prostředky naložit podle vlastního uvážení.

Daň z příjmu právnických osob byla také snížena a to z 52 % na 35 %.⁸⁷ To opět navazuje na myšlenku, že v případě, že podniky budou mít více volných prostředků, tak je alokují do investic a tím podpoří růst britského hospodářství. Navíc by úspěšné podniky stejně jako fyzické osoby přece neměly být trestané za úspěch, neboť pokud budeme trestat úspěšné, kdo se pak bude chtít úspěšným stát? Pravděpodobně skoro nikdo, i když seberealizace je silná motivace.

Vzhledem k tomu, že došlo ke snížení přímých daní, úbytek financí ve státním rozpočtu bylo potřeba nahradit zvýšením daní v jiné oblasti. Toho bylo dosaženo sjednocením dvou různých sazeb daně z přidané hodnoty z 8 % a 12,5 % na 15 %.⁸⁸ Tímto se zvýšilo daňové zatížení všech fyzických a právnických osob v celém státě, neboť daň z přidané hodnoty se týká v podstatě veškerého zboží a služeb. Lidé tedy zaplatili méně na přímých daních, ale toto snížení bylo nahrazeno větší platbou na nepřímých daních. Toto tvrdě dopadlo na obyvatele, jejichž daňová sazba pro přímé daně se příliš nezměnila, ale zato byli nuceni odvést více do státního rozpočtu na nepřímých daních.

Mimo jiné i vlivem těchto opatření došlo podle Layarda a Nickella ke zvýšení nerovnosti mezi lidmi, protože došlo k nárůstu rozdílu ve velikosti příjmu před zdaněním a následně tyto vysoké příjmy byly zdaněny nižší sazbou než dříve, čímž rostl rozdíl mezi velikostí příjmů jednotlivých skupin obyvatelstva.⁸⁹ Backhouse navíc dodává, že rozdíl byl silně patrný navíc i v případě zaměstnaných a nezaměstnaných lidí, neboť zaměstnaní

---

⁸⁵ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 246.

⁸⁶ THATCHEROVÁ, Margaret. *Roky na Downing Street*. Praha: Naše vojsko, 1993, str. 460.

⁸⁷ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 246.

⁸⁸ THATCHEROVÁ, Margaret. *Roky na Downing Street*. Praha: Naše vojsko, 1993, str. 37.

⁸⁹ LAYARD, Richard a Stephen NICKELL. *The Thatcher Miracle? The American Economic Review*. Nashville: American Economic Association, May 1989, vol. 79, no. 2, p. 217.

prosperovali a nezaměstnaní o to více strádali.⁹⁰ Snížení nerovnosti mezi lidmi ovšem nebylo nikdo cílem vlády, dokonce je proti její politice, neboť lidé nejsou od přírody stejní, ale odlišují se. Záleží jen na tom, zda jsou schopni využít příležitosti, které jsou jim nabídnuty. Úspěšní lidé byli motivováni být ještě úspěšnějšími a slabší byli motivováni stát se úspěšnými.

Ačkoli vláda slibovala snížení daňového zatížení obyvatelstva, Petřík uvádí, že se celkové daňové zatížení naopak zvýšilo a to z 34 % v období předchozích labouristických vlád na 39 % v období vlády Margaret Thatcherové.⁹¹ Celkově stát ovšem prosperoval, ač některé skupiny obyvatelstva vlivem změny daňového systému strádaly, jak je vidět vzhledem k růstu britského HDP. Cílem tedy nebylo snížit daňové zatížení, ale spíše umožnit lidem, kteří více vydělávají, aby prosperovali ze svého vlastního úspěchu a tím tvořili blahobyť bez státu, kterého by mohli následně využít i ostatní skupiny obyvatel.

Kontroverzní daní, kterou se Margaret Thatcherová snažila prosadit je takzvaná „daň z hlavy“. Vzhledem ke složitosti daňového systému místních samospráv, požadovala zavedení nové daně, kterou by platil každý dospělý s výjimkou některých znevýhodněných skupin, kterou chtěla podpořit zájem lidí o politiku jejich oblasti a zrušení placení daní místním samosprávám na základě výpočtu z velikosti majetku.⁹² Tato daň však byla velmi nepopulární a později zapříčinila i klesání oblíbenosti celé Konzervativní strany.⁹³ Tato daň je ovšem docela logická, neboť by napomohla tomu, aby se lidé obecně začali více zajímat o to, jak je s finančními prostředky v oblasti místní samosprávy nakládáno, neboť by všichni přispívali stejně. Tímto by ovšem došlo opět ke zvýšení nerovnosti mezi lidmi, neboť lidé s větším majetkem by odváděli stejnou částku jako lidé bez majetku, a tím by jim zůstalo více peněžních prostředků.

S tvorbou blahobyť bez státu souvisí i charita. Fajmon uvádí, že charita byla podporována státem a to mimo jiné i tím, že v případě příspěvků na charitu byla zrušena darovací a poštovní daň a pokud byly příspěvky pravidelné, tak byly osvobozeny od daně úplně, a nakonec byly také zavedeny daňové úlevy pro zaměstnavatele, kteří zaměstnávali občany, kteří byli závislí na charitativních příspěvcích.⁹⁴ Toto vše jde v ruku v roce se snahou

---

⁹⁰ BACKHOUSE, Roger E. The Macroeconomics of Margaret Thatcher. *Journal of the History of Economic Thought*. West Nyack: Cambridge University Press, September 2002, vol. 24, no. 3, p. 333.

⁹¹ PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 171.

⁹² Tamtéž, str. 113.

⁹³ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 225.

⁹⁴ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 246-247.

vlády snížit závislost lidí na státu a podpory blahobytu bez státu. Lidé se o sebe a své spoluobčany starali dobrovolně a v ideálním světě by nebylo zapotřebí státu, aby se staral o velkou část znevýhodněného obyvatelstva, protože by to ostatní obyvatelé ze solidarity udělali sami.

Pokud se na daňový systém podíváme jako na celek, tak by zjednodušen a tím se dosáhlo zvýšení efektivity a také snížení nákladů na provoz a snížení nutnosti zaměstnávat velké množství státních zaměstnanců v této oblasti.⁹⁵ Zjednodušený daňový systém je vždy přehlednější a je jednodušší pro stranu výběřčího i plátce se v něm zorientovat. Dochází tím také ke složitější možnosti pokusit se jeho zmatenosti a složitosti využít a tím například snížit své daňové odvody.

Daňový systém byl za vlády Margaret Thatcherové zjednodušen, přímé daně byly sníženy a nepřímé daně zvýšeny, což zapříčinilo růst nerovnosti mezi lidmi na jedné straně, ale snahu o „netrestání“ úspěšné vrstvy na straně druhé. Lidem mělo po zdanění zbýt více prostředků, o kterých se mohli rozhodnout, kam je chtějí investovat, a tím podpořit svobodný trh, protože ten se zaměřuje na volbu zákazníka. Došlo také k podpoře charitativního citění ve společnosti, kterým došlo k redistribuci bohatství, které vytvořili lidé bez nutnosti zasahování a redistribuce prostředků státem. Problémem ovšem byla snaha o zavedení daně z hlavy, která byla nakonec jedním z důvodů, proč popularita Konzervativní strany klesla a nakonec došlo k jejímu odchodu zpět do opozice.

6.2. Sociální reformy

V oblasti sociální politiky došlo k mnoha změnám, protože je důležitou součástí výdajů státu, a tudíž její systém bylo potřeba pozměnit tak, aby byl v očích thatcheristů efektivnější a výdaje nebyly tak velké jako za jejich předchůdců.

Stejně jako byla zrušena možnost tripartitního vyjednávání o mzdách bez vazby na reálný ekonomický výsledek, bylo zrušeno navázání důchodů na průměrné mzdy a došlo k navázání důchodů na inflaci.⁹⁶ Důchody se tedy měnily podle výše cen a ne podle výše mzdového ohodnocení obyvatelstva v produktivním věku. Mnoho příspěvků bylo zrušeno nebo bylo nahrazeno novým systémem, konkrétně došlo například ke zjednodušení příspěvku na bydlení, převod státních penzijních programů na soukromé, změnám týkajících se příspěvků v nezaměstnanosti a sociálních služeb, reformování vdovského a mateřského příspěvku

---

⁹⁵ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 247.

⁹⁶ Tamtéž, str. 272.

a příspěvku pro pozůstalé.⁹⁷ Cílem bylo snížení výdajů státního rozpočtu a celkově zjednodušení celého systému.

Vzhledem k celkovému stárnutí populace musela vláda učinit i změny v důchodové oblasti a snažila se určité množství zodpovědnosti za občany v důchodovém věku přesunout do soukromé oblasti ekonomiky a do zodpovědnosti rodin.⁹⁸ Ačkoli je to v souladu s hodnotami tradiční rodiny, naráží to na problém svobodného trhu, kde je potřeba, aby lidé pracovali, protože jinak nebudou mít z čeho sami sebe a své rodiny život. Tím, že došlo k přenesení větší zodpovědnosti na rodiny, došlo také k většímu zatížení rodin a tím menší možnosti volby jejich pracujících členů.

Velkým problémem bylo i rozdělení státu na teoretickou severní a jižní část – jižní část prosperovala a nezaměstnanost byla nižší a životní úroveň vyšší než v severní části, která úpěla pod vysokou nezaměstnaností a jejíž ekonomický výsledek nebyl tak dobrý.⁹⁹ Vláda se ovšem zaměřila na stát jako celek a tyto rozdíly nepovažovala za natolik důležité, aby se je pokusila smazat. V duchu volného trhu nechala pracovat trh, a pokud lidé chtěli změnit svou ekonomickou situaci, tak se podle ní mohli přestěhovat do jiných částí země v souladu se svobodou volby.

Velkou zátěží na rozpočet se stalo také velké množství nezaměstnaných. Layard a Nickel ovšem tvrdí, že počet lidí, kteří dosáhli na vládní příspěvky v nezaměstnanosti, se zmenšil kvůli přísnějším podmínkám pro jejich získání, čímž se snížily oficiální počty nezaměstnaných.¹⁰⁰ Vláda tedy rostoucí výdaje v oblasti nezaměstnanosti potlačovala tím, že se snažila znesnadnit jejich získání a tím jejich objem zmenšit. Jak je však patrné ze statistik OECD, snaha o snížení výdajů v této oblasti nebyla tak efektivní, jak se vláda domnívala, že bude. V letech 1980 až 1982 došlo k růstu výdajů v oblasti příspěvků v nezaměstnanosti a následně se 1982 až do roku 1986 držely zhruba na hodnotě 2 % HDP a až od roku 1987 klesaly.¹⁰¹ Snaha o snižování výdajů se tedy v první polovině thatcherovské vlády minula účinkem a výdaje se začaly snižovat až v druhé polovině.

V sociální oblasti došlo k velkým změnám v oblasti mnoha druhů různých příspěvků a dávek. Také došlo ke snaze přenést zodpovědnost za stárnoucí členy populace na soukromý

---

⁹⁷ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 273-274.

⁹⁸ Tamtéž, str. 275.

⁹⁹ ROVNÁ, Lenka. *Premiérka Jejího Veličenstva*. Praha: Nakladatelství Evropského kulturního klubu, 1991, str. 145.

¹⁰⁰ LAYARD, Richard a Stephen NICKELL. *The Thatcher Miracle? The American Economic Review*. Nashville: American Economic Association, May 1989, vol. 79, no. 2, p. 216.

¹⁰¹ OECD. *Public Unemployment Spending* [online]. 2015 [cit. 29. ledna 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/socialexp/public-unemployment-spending.htm>

sektor a na jejich rodiny, což ovšem není úplně v souladu s politikou, která byla zastávána, neboť došlo k zvýšení zodpovědnosti občanů za současného snížení jejich možnosti volby. Problémem se může také jevit rozdíl mezi severem a jihem Velké Británie, který ovšem nebyl zmenšován žádnými příspěvky od státu znevýhodněným oblastem, trh měl rozhodnout, kdo bude prosperovat a kdo ne. Ačkoli se vláda snažila o snížení výdajů v oblasti nezaměstnanosti, v první polovině její vlády se jí to nedařilo, ke snižování těchto výdajů došlo až ve druhé polovině 80. let.

7. Privatizace

Jedním z důležitých bodů hospodářské politiky Margaret Thatcherové byla privatizace. Pro Konzervativní stranu bylo soukromé vlastnictví esencí společnosti, neboť jej považovali za základ civilizace a záruku svobody a pořádku.¹⁰² Margaret Thatcherová na tuto tradici navázala i ve své politice a rozhodla se, že lidé by měli vlastnit co nejvíce, a stát co nejméně. Vzhledem k tomu, že její otec byl obchodník, pravděpodobně odmalička doma vnímala, že soukromé vlastnictví vede jejího otce k tvrdé práci a došla k závěru, že ostatní lidé budou usilovněji pracovat, pokud budou vlastnit to, o co se mají starat. To, co člověk nevlastní, o to má tendenci se starat jen tolik, kolik nezbytně musí, pokud ovšem něco vlastní, tak to spravuje, jak nejlépe umí, neboť o to nechce přijít a chce z toho pokud možno získat co největší užitek sám pro sebe. Sama Margaret Thatcherová prohlásila, že: „...*pomocí privatizace – zvláště takové privatizace, která vede k nejširšímu možnému podílňictví veřejnosti – je státní vliv zredukován a vliv obyčejných lidí posílen.*“¹⁰³ Věřila tedy tomu, že pomocí privatizace navrátí moc obyčejným lidem, o které by se vlastně mělo vždy v politice jednat, ač tomu tak ne vždy je. Otázkou je, zda obyvatelé její filosofii sdíleli a privatizaci podporovali, nebo ne.

Gamble tvrdí, že ačkoli tento bod programu byl jedním z nejvýraznějších počínů thatcherovských vlád, nebyl vytvořen před nástupem Margaret Thatcherové do úřadu, ale postupně na základě experimentálních rozhodnutí.¹⁰⁴ Faktem je, že v konzervativním programu *The Right Approach* (Pravicový přístup¹⁰⁵) z roku 1976 se zmínka o rozsáhlé privatizaci neobjevuje, je zde zmíněna pouze podpora vlastnictví domů a bytů, které si lidé pronajímali,¹⁰⁶ takže privatizace nebyla pravděpodobně podle prvního volebního programu vydaného za doby Margaret Thatcherové jako předsedkyně Konzervativní strany původně v plánu v tak velkém rozsahu, jak nakonec byla provedena, nebo se možná radši thatcherovská vláda uchýlila k postupným změnám. V *The Right Approach to Economy* (Pravicový přístup k ekonomii¹⁰⁷) z roku 1977 je pouze okrajově zmíněno, že bude soukromé

---

¹⁰² FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika. 2.*, rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 241.

¹⁰³ THATCHEROVÁ, Margaret. *Roky na Downing Street*. Praha: Naše vojsko, 1993, str. 463.

¹⁰⁴ GAMBLE, Andrew. Privatization, Thatcherism, and the British State. *Journal of Law and Society*. Hoboken: Wiley on behalf of Cardiff University, Spring 1988, vol. 16, no. 1, p. 7.

¹⁰⁵ *The Right Approach* lze také přeložit jako *Správný přístup*.

¹⁰⁶ THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The The Right Approach* [online]. London: Conservative Party, 1976 [cit. 8. února 2016]. Dostupné z: <http://www.margaretthatcher.org/document/109439>

¹⁰⁷ *The Right Approach to Economy* lze také přeložit jako *Správný přístup k ekonomii*.

vlastnictví podporováno před státním vlastnictvím.¹⁰⁸ Další tři konzervativní programy *Conservative Manifesto* (Konzervativní Manifest),¹⁰⁹ *The Challenge of Our Times* (Výzva naší doby)¹¹⁰ a *The Next Moves Forward* (Další kroky vpřed)¹¹¹ již zmiňují privatizace ve velké míře.

Gamble uvádí, že privatizace probíhala ve dvou rovinách a to jako privatizace státního majetku (prodej státních podniků, státních podílů v soukromém sektoru, pozemků, nemovitostí a nájemních domů) a privatizace služeb (reorganizace státního sektoru a převzetí zodpovědnosti za některé záležitosti jinými než státními podniky).¹¹² Fajmon tuto druhou oblast privatizace nazývá deregulaci oblastí, které byly státem do té doby regulovány, jako například optické služby či autobusové dopravy.¹¹³ Gamble dále uvádí, že privatizace služeb byla prováděna čtyřmi různými cestami a to „úctováním poplatků, uzavíráním smluv, liberalizací a zmenšením role státu.“¹¹⁴ Privatizační program tedy obsahoval mnoho možností, jak dosáhnout zmenšení státního vlastnictví a tím vlivu státu na ekonomiku, z nichž ne všechny spočívaly v přímém prodeji státního majetku.

Fajmon uvádí, že v prvním období privatizace byly postupně rozprodávány společnosti British Petroleum, Ferranti, British Aerospace, Cable and Wireless, Amersham International, Cable and Wireless, Britoil, National Freight Corporation, B. R. Hotels, Associated British Ports, NEB/BTG, Wytch Farm, Sealink, Inmos, Enterprise Oil, Jaguar, British Telecom, Yarrow Shipbuilders, Vickers Shipbuilders, Royal Ordnance, National Bus Company, British Gas, Unipart, British Airways, Rolls-Royce, British Airports Authority, British Petroleum, Rover Group, British Steel a Water Boards.¹¹⁵ Z tohoto rozsáhlého výčtu je na první pohled patrné, že privatizační program byl úspěšný, jinak by brzy došlo k ukončení celého procesu.

---

¹⁰⁸ THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The The Right Approach to the Economy* [online]. London: Conservative Party, 1977 [cit. 1. února 2016]. Dostupné z:

<http://www.margaretthatcher.org/document/112551>

¹⁰⁹ THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The Conservative Manifesto* [online]. Thatcher Archive, 1979 [cit. 1. února 2016]. Dostupné z: <http://www.margaretthatcher.org/document/110858>

¹¹⁰ THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The Challenge of Our Times* [online]. 1983 [cit. 1. února 2016]. Dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/con83.htm>

¹¹¹ THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The Next Moves Forward* [online]. 1987 [cit. 1. února 2016]. Dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/con87.htm>

¹¹² GAMBLE, Andrew. Privatization, Thatcherism, and the British State. *Journal of Law and Society*. Hoboken: Wiley on behalf of Cardiff University, Spring 1988, vol. 16, no. 1, p. 9-10.

¹¹³ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 242.

¹¹⁴ GAMBLE, Andrew. Privatization, Thatcherism, and the British State. *Journal of Law and Society*. Hoboken: Wiley on behalf of Cardiff University, Spring 1988, vol. 16, no. 1, p. 10.

¹¹⁵ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 242-243.

Petřík uvádí, že došlo k prodeji až 40 % státních podniků.¹¹⁶ Lidé evidentně chtěli žít v souladu s filosofií Margaret Thatcherové a vlastnit podniky, o které se následně starali efektivněji než stát, protože u podniků ve vlastnictví státu lidé nevidí až tak jasnou vazbu mezi svým výdělkem a výdělkem podniku, jako když podnik vlastní oni sami.

Problémem bylo, že ačkoli vláda podporovala zásady volného trhu, měla tendenci velké státní společnosti prodávat jako celek, čímž příliš nenapomáhala konkurenčnímu prostředí, za což byla kritizována jako vláda, která se více zajímá o finanční prostředky, které prodejem získá, než o opravdové zlepšení konkurenčních podmínek na trhu.¹¹⁷ Argumentem vlády bylo, že rozdělení velkých státních společností na menší celky je příliš složité, a tak preferovala založení agentur, které měly dohlížet na to, že se budou dodržovat pravidla panující na teoreticky volném konkurenčním trhu.¹¹⁸ Příkladem jsou agentury OFTEL, starající se o regulaci zprivatizovaného podniku British Telecom, a OFGAS, starající se o regulaci zprivatizovaného podniku British Gas.¹¹⁹ Ač se tedy snažila o snížení regulace a státních zásahu, tak vytvářela organizace, které regulovat trh měly. Pokud tedy došla vláda k závěru, že vyřešení nějaké výzvy až do konce v souladu s vládní politikou by bylo příliš složité, tak se rozhodla, že dojde ke kompromisu a to i ačkoli byla vedoucí postava vlády, Margaret Thatcherová, považována lidmi za nekompromisní ženu, která si stojí za tím, čeho chce dosáhnout a kompromisům není příliš nakloněna.

Podle Petříka v roce 1979 vlastnilo akcie asi 20 % dospělých Britů, což je 13% nárůst proti 7 % v roce nástupu thatcherovské vlády.¹²⁰ Z tohoto vyplývá, že privatizační program státních podniků měl u většinové populace úspěch a lidé se chtěli podílet na možnosti vlastnit část podniku, kde případně i pracovali, a řídit jej, a mít možnost ještě jiného příjmu, než pouze mzdy za práci. Tato strategie byla namířena přímo na filosofii tvorby bohatství bez státu, což mnoho obyvatel evidentně zaujalo a rozhodlo se takto blahobyť tvořit. Jenkins dokonce tvrdí, že: „Její [Margaret Thatcherové] vyvrácení buržoazní viny bylo

---

¹¹⁶ PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 179.

¹¹⁷ GAMBLE, Andrew. Privatization, Thatcherism, and the British State. *Journal of Law and Society*. Hoboken: Wiley on behalf of Cardiff University, Spring 1988, vol. 16, no. 1, p. 12.

¹¹⁸ MCCRUDDEN, Christopher. Regulations and Thatcherism: Some British Observations on Instrument Choice and Administrative Law. *The University of Toronto Law Journal*. Toronto: University of Toronto Press, Summer 1990, vol. 40, no. 3, p. 558.

¹¹⁹ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 243.

¹²⁰ PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 181.

opravdové.¹²¹ a „Přeměnila dělnickou třídu z nostalgické schránky a kulturního romantika na aspirující buržoazii.“¹²² Margaret Thatcherová dokázala v lidech vzbudit cítění pro její hodnotu zodpovědnosti za sebe sama a za tvorbu blahobytu bez státu a lidé ji následovali, protože jim dala možnost, jak převzít zodpovědnost za ekonomiku vlastního státu a za svoje vlastní bohatství. Tento pud by ovšem nedokázala probudit v lidech, ve kterých by nebyl zakořeněn, dokázala tedy vystavět filosofii privatizace na věcech, které lidé chtěli a kterých se jim ve státních podnicích nedostávalo.

Známé britské přísloví „můj dům, můj hrad“ mají Britové pravděpodobně v krvi, protože část privatizačního programu, který umožňoval vlastnit dům, kde člověk bydlel, měl velký úspěch. Podle Riddella v roce 1988 vlastnilo dům, kde bydlelo, asi 63 % obyvatel, což je 7% nárůst oproti roku 1979, kdy to bylo pouze 56 % obyvatel.¹²³ Pokud mají obyvatelé našetřeno, tak je pro ně nákup domu, kde bydlí, logický, neboť mají větší jistotu, že budou mít v budoucnu kde žít a zároveň nemusí každý měsíc odvádět fixní částku na nájem, kterou by mohli použít k investici do něčeho jiného například více výnosného. Navíc majitel má tendenci se o nemovitost více starat než nájemce, protože mu patří. Průměrný obyvatel rozhodně pocítí možnost vlastnit svůj dům jako lákavou a pokud má navíc i rodinu, tak o ní bude vážně uvažovat. Vláda navíc nabízela možnost odkupu domů za snížené ceny.¹²⁴ Toto sice úplně nekoresponduje s volným trhem, který by měl sám určovat ceny, ale na druhé straně podporuje lidi v koupi nemovitosti a to i díky jejímu zvýhodnění. Fajmon uvádí, že: „thatcheristická politika bydlení ... výrazně napomohla rozvoji „vlastnické demokracie“ v Británii.“¹²⁵ V návaznosti na Fajmona je pravda, že beze změny politiky vlády v oblasti bydlení, by nemohlo dojít k tak rozšířenému vlastnictví domů. Malý trh s nemovitostmi, kde většinu domů vlastní stát, který je nechce prodat, není pro rozšíření vlastnictví domů moc příznivé.

V oblasti služeb došlo k deregulaci, když na trh byly vpuštěny i další než státní subjekty. Deregulace se týkala například trhu optických služeb, který byl deregulován na začátku 80. let,¹²⁶ ale také obrovské státní organizace NHS (Národní zdravotní služba), která sice nebyla zprivatizována, ale na trh se zdravotnickými službami byla vpuštěna konkurence vlastněná

---

¹²¹ JENKINS, Simon. Thatcher's Legacy. *Political Studies Review*. Hoboken: Wiley-Blackwell on behalf of the Political Studies Association (PSA), April 2007, vol. 5, no. 2, p. 164.

¹²² Tamtéž, p. 164.

¹²³ RIDELL, Peter. *The Thatcher Era and Its Legacy*. Oxford, Basil Blackwell, 1991, p. 115.

¹²⁴ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 284.

¹²⁵ Tamtéž, str. 283.

¹²⁶ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 281.

soukromým sektorem, aby lidé měli možnost zvolit si z více možností tu, kterou podle vlastního uvážení preferují.¹²⁷ Tímto přístupem vláda umožňovala rozšíření volného trhu pomocí možnosti soukromého sektoru zapojit se do oblastí, které tradičně byly ve vlastnictví státu, ale zároveň byl státní sektor zachován a tudíž nebyly změny přespříliš radikální.

Úspěch britské privatizace přilákal mnoho pozornosti a mnoho vlád po celém světě se jím nechalo inspirovat, neboť se Británie umístila na první příčce jako země s největší ekonomickou svobodou a vhodností pro podnikatele, a zahájilo vlastní privatizační program (mimo jiné Austrálie, Brazílie, Argentina, Chile, Peru, Indie a státy v jihovýchodní Asii).¹²⁸ Privatizace tedy byla považována ostatními státy za úspěšnou metodu, jak napomoci hospodářství svého státu, jinak by se nenechali ovlivnit, aby ji začaly zavádět ve svých podmínkách.

Ačkoli privatizace nebyla na začátku důležitým bodem hospodářské politiky thatcherovských vlád, stala se postupně velmi populární a rozšířenou. Základem bylo posílení vlivu obyvatel na ekonomiku a omezení vlivu státu v ekonomickém sektoru. Privatizace probíhala ve dvou hlavních oblastech a to prodejem státního majetku a deregulací sektoru služeb. Jak možnost koupit akcie státních podniků, tak možnost koupit si od státu vlastní dům, byly velmi populární. Problémem ale bylo, že velké státní podniky byly prodávány jako celky, a tudíž nenapomáhaly rozvoji dalších konkurenčních subjektů na trhu. V sektoru služeb privatizace probíhala hlavně pomocí deregulace, kdy byl umožněn vstup dalších subjektů, které fungovaly paralelně se starými státními organizacemi. Britská privatizace se stala inspirací pro mnoho vlád po celém světě, které začaly provádět svoje vlastní privatizační programy. Thatcherovské vlády působily v této oblasti na přirozenou touhu každého člověka něco vlastnit a to především střechu nad hlavou a místo, kde pracuje. Vzhledem k tomu, že Margaret Thatcherová působila na lidi ze střední třídy, ke které sama patřila, dokázala rozeznat jejich potřeby a přání a nabídla jim jejich naplnění.

---

¹²⁷ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika. 2.*, rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 281-282.

¹²⁸ JENKINS, Simon. Thatcher's Legacy. *Political Studies Review*. Hoboken: Wiley-Blackwell on behalf of the Political Studies Association (PSA), April 2007, vol. 5, no. 2, p. 165.

8. Vztah k Evropským společenstvím

Vztah konzervativních vlád a Margaret Thatcherové k evropské integraci se v průběhu let měnil z důvodu, že se Evropská společenství začala měnit z původně ekonomického integračního celku na integrační organizaci provázanou nejen hospodářsky, ale i politicky a sociálně. Otázkou je, zda členství v Evropských společenstvích bylo Margaret Thatcherovou podporováno, či nikoli a z jakých důvodů.

V době, kdy se Margaret Thatcherová stala v roce 1975 předsedkyní Konzervativní strany, byla Konzervativní strana a s ní i její vůdkyně pro vstup do Evropských společenství a většinová populace Velké Británie taktéž.¹²⁹ Hlavním lákadlem pro vstup do Evropských společenství byla v souladu s její politikou bezpochyby pro Margaret Thatcherovou možnost vstoupit na evropský volný trh a tudíž napomoci rozvoji britského hospodářství a obchodu v evropském i světovém měřítku.

Trnem v oku byl ovšem pro Margaret Thatcherovou britský příspěvek do rozpočtu Evropských společenství. Po celou dobu své vlády se jej snažila trvale snížit, neboť v době, kdy nastoupila do úřadu, byl neúměrně vysoký. Fajmon uvádí, že: *„Systém pro stanovení členských příspěvků do rozpočtu ES byl pro Británii nepřijatelný. Byl založen na výpočtu příspěvku z objemu celních poplatků vyměřených za import zboží do příslušné země. Tento systém byl pro Británii s velmi rozvinutým zahraničním obchodem nevýhodný. ... Situace dosáhla skutečně absurdní podoby, protože britský domácí produkt na hlavu byl jeden z nejnižších v ES a výše členského příspěvku naopak jedna z nejvyšších v ES.“*¹³⁰ Tento způsob výpočtu příspěvku mi připadá u společenství, které bylo od začátku postaveno na principu volného trhu, absurdní, a Margaret Thatcherová smýšlela stejně. Úspěchu dosáhla v roce 1984, kdy došlo k přijetí řešení, které se stalo pro Británii přijatelným.¹³¹ Po mnohaletém boji se jí podařilo v souladu s její politikou snížit příspěvky do rozpočtu Evropských společenství a tím snížit v jejich očích zbytečné plýtvání britskými vládními zdroji.

Případné zavedení evropské jednotné měny – eura – ve Velké Británii nebylo Margaret Thatcherovou podporováno, neboť jej považovala za další věc, která negativně ovlivní britskou ekonomiku, neboť stát nebude moci v případě potřeby intervenovat pomocí své centrální banky, která bude nahrazena evropskou centrální bankou, a tím také přijde o část své

---

¹²⁹ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 119.

¹³⁰ Tamtéž, str. 141.

¹³¹ Tamtéž, str. 186.

suverenity.¹³² V případě fungování volného hospodářství, které bylo jejím snem, by přece ale stát zasahovat do hospodářství a tudíž do kurzu měny neměl, protože tím narušuje přirozenou rovnováhu ekonomiky. Tento argument tedy z logiky věci odporuje její hospodářské politice. Argumentem by také mohla být rozdílnost ekonomik jednotlivých členských států eurozóny¹³³, extrémní rozdíly v rozvinutosti států pro jednotnou měnu nejsou zrovna příznivé. Kdyby ovšem pohlédla směrem k Spojeným státům americkým, se kterými se snažila navázat obchodní styky, musela by si uvědomit, že mají jednotnou měnu, ačkoli ekonomická rozvinutost jejich jednotlivých států je také docela odlišná a různé státy mají různě zaměřené hospodářství. Ačkoli k USA vzhlížela, nevztahovala jejich situaci a fungování k situaci v Evropě.

Důležitým prvkem také bylo, že vlivem vstupu do Evropských společenství došlo k zavedení platové rovnosti pro ženy a muže, které by jinak zřejmě nebylo dosaženo.¹³⁴ Toto mohlo být pro Margaret Thatcherovou důležitým prvkem, protože minimálně na papíře dosáhla výchozí rovnosti platového ohodnocení pro obě pohlaví. Nižší platy pro ženy zastávající stejné pozice jako muži, a v mnoha případech jistě lépe než muži, pro ni jakožto pro ženu pohybující se v politickém světě ovládaném muži mohlo být považováno za přínos.

Navzdory své nespokojenosti se směřováním Evropských společenství, Margaret Thatcherová nikdy v době svého vládního úřadu nepodporovala vystoupení Velké Británie z této organizace, mnoho obyvatel ovšem došlo vzhledem k této její nespokojenosti a k jejímu neustálému slovnímu napadání celého systému, že Velká Británie by podle ní neměla být členem.¹³⁵ Přesto se v konzervativních manifestech vydaných v době, kdy byla v čele Konzervativní strany, nikdy neobjevila zmínka o vystoupení, členství v Evropských společenstvích bylo vždy podporováno. Na druhé straně je v manifestech i v jednání Margaret Thatcherové patrná snaha o změnu podmínek a postavení Velké Británie. V prvním konzervativním programu *The Right Approach* (Pravicový přístup) vydaném v roce 1976 po jejím nástupu do čela strany je řečeno, že: „*Posledních patnáct let Konzervativní strana důsledně věřila, že největší naděje pro Británii leží ve členství ve svobodných, silných a*

---

¹³² THATCHEROVÁ, Margaret. *Umění vládnout: Strategie pro svět v pohybu*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003, str. 219.

¹³³ Tamtéž, str. 330.

¹³⁴ MCCRUDDEN, Christopher. Regulations and Thatcherism: Some British Observations on Instrument Choice and Administrative Law. *The University of Toronto Law Journal*. Toronto: University of Toronto Press, Summer 1990, vol. 40, no. 3, p. 554.

¹³⁵ RASMUSSEN, Jorgen. 'What Kind of Vision is That?' British Public Attitudes towards the European Community during the Thatcher Era. *British Journal of Political Science*. Cambridge: Cambridge University Press, January 1997, vol. 27, no. 1, p. 113.

demokratických Evropských společenstvích.¹³⁶ O tři roky později, v roce 1979, v konzervativním manifestu *Conservative Manifesto* (Konzervativní manifest) bylo uvedeno, že: „Pokud chceme hrát svou roli v utvářejících se světových událostech v dalších několika rozhodujících letech, musíme také pracovat čestně a upřímně s našimi partnery v Evropských společenstvích.“¹³⁷ V roce 1983 program nazvaný *The Challenge of Our Times* (Výzva naší doby) pokračoval v této pozici k Evropským společenstvím a hlásal, že: „Vytvoření Evropských společenství bylo rozhodující v utvrzení trvajících míru v Evropě a ukončení staletí nepřátelství.“¹³⁸ V posledním volebním programu vydaném za vlády Margaret Thatcherové a nazvaném *The Next Moves Forward* (Další kroky vpřed) je napsáno, že: „Budeme pokračovat v hraní zodpovědné vedoucí role v rozvoji Společenství, zatímco budeme chránit své nezbytné národní zájmy.“¹³⁹ Ačkoli všechny volební programy navrhují určité reformy, nikdy v nich nebylo navrženo vystoupení z Evropských společenství. Svoji podporu pro vstup a setrvání v Evropském společenství nikdy nepochybnila.

Problémem Evropských společenství pro Margaret Thatcherovou v jakékoli jiné podobě než jako hospodářského společenství bylo, že tento „stát“ je vytvořen uměle na základě plánů a ne důsledkem historických událostí¹⁴⁰, a protože plány musí někdo vymyslet a následně realizovat a nejčastěji je byrokratický systém, tak podle ní toto integrační uskupení bylo „vrcholem byrokracie neboť se neopírá vůbec o nic jiného.“¹⁴¹ Vzhledem k tomu, že teorie její politiky navrhuje plánování a nechává na volném trhu, aby sám zajistil, co je potřeba, tak stát vytvořený na základě plánu zcela odporuje jejímu myšlení. A stát, kde vládne rozsáhlá byrokracie taktéž, neboť úředníci spotřebovávají velké množství peněz ze státního rozpočtu, které by se daly nechat daňovým poplatníkům, aby je utratili bez předchozího přerozdělení, nebo použít na jiné účely. Na druhé straně jako mnoho lidí se možná nechala ovlivnit tím, že nevěřila něčemu, co neznala – geograficky velkému státu vytvořenému na základě postupné integrace a smluv než na základě války a sňatků, jak bylo běžné jako v historii.

V souladu se svou vírou, že lidé se nerodí stejní a rozdílnost jednotlivých osob je přirozená, věřila také, že Evropa má být z principu rozdílná. V *Downing Street Years* uvádí,

---

¹³⁶ THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The Right Approach* [online]. London: Conservative Party, 1976 [cit. 4. února 2016]. Dostupné z: <http://www.margaretthatcher.org/document/109439>

¹³⁷ THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *Conservative Manifesto* [online]. Thatcher Archive, 1979 [cit. 4. února 2016]. Dostupné z: <http://www.margaretthatcher.org/document/110858>

¹³⁸ THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The Challenge of Our Times* [online]. 1983 [cit. 4. února 2016]. Dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/con83.htm>

¹³⁹ THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The Next Moves Forward* [online]. 1987 [cit. 4. února 2016]. Dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/con87.htm>

¹⁴⁰ THATCHEROVÁ, Margaret. *Umění vládnout: Strategie pro svět v pohybu*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003, str. 309.

¹⁴¹ Tamtéž, str. 284.

že: „Věříme ve svobodnou Evropu, a nikoliv ve standardizovanou Evropu. Pokud se zmenší rozdíly mezi jednotlivými členskými zeměmi, ochudí se celé Evropské společenství.“¹⁴² Země tedy dostanou příležitosti jako všichni ostatní, ale to neznamená, že by se mělo dojít k posunu do stádia, kdy všechny státy budou vypadat stejně.

Ve svých pamětech *Umění vládnout* Margaret Thatcherová tvrdí, že: „...„Evropa“ je v podstatě nereformovatelná.“¹⁴³ Zarážející na tom je, že Velká Británie by mohla být v době, kdy nastoupila do úřadu předsedkyně vlády, považována za nereformovatelnou taktéž. Když se předchozí konzervativní vlády snažily o reformy, došlo většinou k nesouhlasu silných zájmových skupin, a tak od většiny z nich upustily. Konzervativní vlády vládnoucí v období mezi druhou světovou válkou a vládou Margaret Thatcherové pokračovaly svým způsobem v politice labouristických vlád, ač se prezentovaly jako pravicové, a měly pocit, že nejde najít efektivní reformy, které by směřování Velké Británie zvrátily a potlačily by většinu reforem zavedených levicovými vládami, reforem vedoucí k pravicovým hodnotám bylo poskrovnu.¹⁴⁴ Efektivní reformy, které směřování obrátily zpět k pravicovému směru, který Konzervativní strana ve svém jádru zastávala, ovšem za její vlády nalezeny byly. Je docela možné, že je potřeba pouze silný reformátor podobný Margaret Thatcherové, který své reformy provede za v podstatě jakoukoli cenu, protože v ně věří, aby stát či organizace byly reformovatelné.

Petřík uvádí, že: „U Margaret Thatcherové nalezneme velice často ztotožnění demokracie a národního státu.“¹⁴⁵, z čehož vyplývá, že stát nevytvořený na základě národní identity podle ní nemůže fungovat. Toto je docela paradoxní, protože se snažila navázat silné spojení se Spojenými státy americkými, které si uměle vytvořily vlastní „americkou národní identitu“. Lidé žijící ve Spojených státech amerických pocházejí z různých částí světa či jejich předci přišli z různých částí světa a stejně mají společnou národní identitu. Když Spojené státy americké mohly uměle vytvořit tento pocit národní identity, ač jejich obyvatelé mluví kromě angličtiny i dalšími jazyky a pocházejí z různých kultur, není mi jasné, proč by Evropa pomocí evropského občanství nemohla vytvořit podobný druh národní identifikace jako Spojené státy americké.

Vztah Margaret Thatcherové k evropské integraci se v průběhu jejího působení na politické scéně na první pohled měnil. Z euronadšence se v očích lidí proměnila

---

¹⁴² THATCHER, Margaret. *The Downing Street Years*. New York: HarperCollins, 1993, p. 60.

¹⁴³ THATCHEROVÁ, Margaret. *Umění vládnout: Strategie pro svět v pohybu*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003, str. 282.

¹⁴⁴ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 12-14 a str. 21-23.

¹⁴⁵ PETŘÍK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008, str. 149.

v euroskeptika, ač nikdy v podstatě nezměnila své názory. Nikdy neviděla Evropská společenství směřující k politické integraci, v jejích plánech byla evropská integrace omezena pouze na ekonomickou sféru. Na začátku podporovala tento projekt, protože v něm viděla větší rozšíření volného trhu a tržní ekonomiky za hranice Velké Británie a příležitost Velké Británie zlepšit svůj ekonomický výsledek a zvětšit opět svůj ztracený vliv, ale když začalo integrování států i na jiné než ekonomické úrovni, tak rozhodně vystoupila proti, protože to vnímala jako snahu o vytvoření superstrátu a omezení moci jednotlivých států. Pro Margaret Thatcherovou byla jakákoli organizace tohoto druhu akceptovatelná pouze z hospodářského hlediska, jakákoli jiná integrace nepřipadala v úvahu, ač k ní nakonec došlo. Ačkoli Evropská společenství a následně Evropskou unii kritizovala, nikdy neobhajovala vystoupení Velké Británie z tohoto integračního uskupení. Požadovala naopak reformy, které by zvrátily směr, kterým se začala Evropská společenství ubírat. Snažila se pouze o zlepšení pozice Velké Británie a o omezení vlivu byrokracie.

9. Dopad thatcherismu na dnešní hospodářskou politiku Velké Británie

Období vlády Margaret Thatcherové se stalo často diskutovaným tématem a mělo dalekosáhlé důsledky pro britské hospodářství a pro postavení Velké Británie v Evropské unii a ve světě. Další vlády ponechaly mnoho opatření a reforem, které byly zavedeny v osmdesátých letech, v platnosti, protože pokus o jejich zvrácení by měl dalekosáhlé důsledky a mnoho z nich by bylo i těžko realizovatelných. Otázkou je, jak velké množství thatcherovských reforem a změn přetrvalo dodnes a nakolik ovlivňují i nadále hospodářství Velké Británie.

Velikost dopadu politiky Margaret Thatcherové je zřetelně patrná z toho, že její politika a období její vlády nesou její jméno – thatcherismus.¹⁴⁶ Změny, ke kterým došlo ve Velké Británii v osmdesátých letech, byly tak velké a tak se odlišovaly od předchozí politiky, že si vysloužily vlastní označení. Poválečné směřování Velké Británie k větší závislosti hospodářství a lidí na státu bylo značně omezeno a převažovala myšlenka, že je potřeba obyvatele vést k větší samostatnosti a hospodářství k větší nezávislosti. To, že si politika Margaret Thatcherové vysloužila vlastní jméno odvozené od její osoby, jistě ale značně souvisí i s prezentací Margaret Thatcherové jako silné osobnosti, která vede svůj stát se snahou nenechat se ovlivnit nátlakem zájmových skupin a krátkodobými výhodami a přetvoří jej k nepoznání od původního stavu tak, aby z dlouhodobého hlediska prosperoval.

Ačkoli tedy roku 1997 vyhrála po mnoha letech volby opět Labouristická strana, rozhodla se následovat z velké míry politiku, kterou prosazovala Konzervativní strana za vlády Margaret Thatcherové, a pokračovala například v udržování nízkých daní a silné obrany, podporovala úlevy pro britský příspěvek do rozpočtu EU a ponechala libru jako britskou měnu.¹⁴⁷ V této politice pokračují v podstatě jak konzervativní, tak i labouristické vlády dodnes. Snaha o hospodářskou stabilitu a růst je důležitým bodem jednání všech vlád, nezávisle na jejich pozici na politickém spektru. Vlády si uvědomují, že velké státní zásahy do ekonomiky přinášejí výkyvy, které dnes vzhledem k značné provázanosti ekonomik na evropském trhu vlivem společného trhu a společné měny negativně ovlivňují mnoho dalších subjektů v jiných zemích.

Fry uvádí, že vzhledem ke změnám, ke kterým docházelo po celém světě, by stejně muselo dojít k restrukturalizaci britského hospodářství a Margaret Thatcherová je pouze

---

¹⁴⁶ COFFEY, Dan a Carole Thornley. Shock, awe and continuity: Mrs Thatcher's legacy for the public sector. *Industrial Relations Journal*. Hoboken: John Wiley & Sons Ltd, May 2014, vol. 45, no. 3, p. 195.

¹⁴⁷ FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010, str. 289.

urychlila, i když ne zrovna mírnými reformami.¹⁴⁸ Restrukturalizace tedy byla nutná a další vlády se nesnažily změnit směr, kterým se britské hospodářství ubíralo, neboť vliv zavedených změn v hospodářství měl pozitivní důsledky a pomohl dnešní britské ekonomice udržet se mezi nejdůležitějšími ekonomikami světa. Svět se neustále mění, dnes rychleji než dříve, a restrukturalizace ekonomiky bude brzy možná zase nutná s příchodem nových technologií a změnám potřeby obsazení různých zatím třeba i neexistujících pracovních pozic. Vzhledem k volnému trhu bez velkých státních zásahů zavedenému thatcherovskými vládami ale bude pro ekonomiku jednodušší zavést rychleji a efektivněji potřebné změny, aby nedošlo k problémům vlivem neschopnosti konkurovat jiným státům a subjektům na trhu. Margaret Thatcherová tedy směřovala svoji politiku do budoucnosti a preferovala dlouhodobé pozitivní změny, i za cenu krátkodobých negativních důsledků.

Snaha o zvrácení procesu privatizace v dnešní době již není možná, neboť privatizace proběhla v příliš velkém rozsahu.¹⁴⁹ Díky privatizaci získalo mnoho obyvatel podíly v podnicích, které původně vlastnil stát, a velké množství lidí získalo do svého vlastnictví byt nebo dům, který mělo pronajatý. Případná snaha státu o to, aby tyto podíly a tyto nemovitosti získal zpět do svého vlastnictví, by se nesečkala s pozitivním přijetím od široké veřejnosti, neboť široká veřejnost tento majetek vlastní a finančně z něj profituje. Hlavně snaha o vykoupení nemovitostí zpět do státního vlastnictví by vyvolala nevoli lidí, neboť lidé chtějí vlastnit svou střechu nad hlavou a představa, že by opět museli platit nájem a být závislí na nájemních smlouvách, by většina lidí nepovažovala za přijatelnou. Privatizace je dodnes živé téma, příkladem může být například, že vláda dnes prodává *Post Office* (Britskou Poštu).¹⁵⁰ Privatizace je tedy vnímána jako výhodný krok k zvětšování soukromého sektoru a konkurenceschopnosti.

Ačkoli se thatcherovské vlády a následně i vlády Johna Majora snažily snížit počet zaměstnanců ve státním sektoru, stát dodnes zaměstnává velké množství lidí.¹⁵¹ I když byla zavedena rozsáhlá privatizace a také reformy, které měly zjednodušit celý systém (jako například zjednodušení systému sociálních dávek), stát nemá schopnost podstatně snížit počet svých zaměstnanců, i když se o to snaží. V zaměstnanecké oblasti také došlo k tomu, že odbory stále hrají důležitou roli ve vyjednávání, ač došlo za thatcherovské vlády ke snaze

---

¹⁴⁸ FRY, Geoffrey K.. 'A bottomless pit of political surprise?': The Political 'Mystery' of the Thatcher Era. *Twentieth Century British History*. Oxford: Oxford University Press, November 2010, vol. 21, no. 4, p. 556.

¹⁴⁹ COFFEY, Dan a Carole Thornley. Shock, awe and continuity: Mrs Thatcher's legacy for the public sector. *Industrial Relations Journal*. Hoboken: John Wiley & Sons Ltd, May 2014, vol. 45, no. 3, p. 205.

¹⁵⁰ Tamtéž, p. 206.

¹⁵¹ Tamtéž, p. 207.

k omezení jejich moci na minimum.¹⁵² Omezení vlivu odborů je možné jen do určité míry, neboť lidé potřebují kolektiv k tomu, aby měli domnělou či skutečnou moc zlepšovat své pracovní podmínky a možnost zvyšovat výši svých mezd.

Hlavním úkolem *Bank of England* (Britská centrální banka) je dodnes snaha o cenovou stabilitu s maximální hodnotou inflace 2 %.¹⁵³ Odkaz monetaristické teorie, která považuje inflaci za hlavní věc, na kterou má být cílena hospodářská politika státu, je tedy dodnes živý a britská centrální banka se snaží o udržování inflace na stabilní a nízké úrovni. Toto by bylo Margaret Thatcherovou považováno za úspěch, neboť inflace byla jejím hlavním nepřítelem, který pokud bude poražen, tak mělo dojít k dosažení rovnováhy v ekonomice.

Pokud se jedná o Evropskou Unii, Fontana a Parson tvrdí, že: „*Margaret Thatcherová osobně navedla její zemi do konfliktu s Evropou.*“¹⁵⁴ a že „*hrála klíčovou roli při tvorbě tradic, které vytvořily euroskeptickou Británii s obzvláště euroskeptickou pravicí.*“¹⁵⁵ Toto je odůvodněné tvrzení, neboť pokud obyvatelstvo neustále slyší svou předsedkyni vlády prohlašovat negativní výroky o určité organizaci, získá dojem, že členství v této organizaci má negativní důsledky a že by bylo možná lepší z dané organizace vystoupit. Obdobně politici ostatních členských států začnou daný členský stát vnímat negativněji a tím se může buď oslabit, nebo naopak posílit jeho pozice. Euroskepticismus Margaret Thatcherové se přenesl až do dnešní doby, kdy se Velká Británie snaží získávat pro sebe výjimky a posilovat svou pozici i na úkor Evropské unie jako takové, nikoli pouze jen jako posílení pozice mezi ostatními členskými státy.

Matthews a Stoney uvádí, že: „*Každý krok byla kombinace šťastné náhody a podnikavosti předsedkyně vlády.*“¹⁵⁶ Tímto vlastně podporují označení thatcherovské politiky za intuitivní přístup k řešení problémů, neboť řešení problémů jsou často založeny na podnikavosti a inovativním myšlení zainteresovaných lidí. Šťastná náhoda se ovšem již intuitivně ovlivnit nedá. Pokud většina podniknutých kroků a zavedených změn má na konci pozitivní výsledek, pravděpodobně se nejedná pouze o šťastnou náhodu, ale o správně nastavený přístup k řešení určitých situací. Šťastná náhoda obvykle nastane jednou nebo

---

¹⁵² COFFEY, Dan a Carole Thornley. Shock, awe and continuity: Mrs Thatcher's legacy for the public sector. *Industrial Relations Journal*. Hoboken: John Wiley & Sons Ltd, May 2014, vol. 45, no. 3, p. 207.

¹⁵³ BANK OF ENGLAND. *What We Do* [online]. [cit. 13. února 2016]. Dostupné z: <http://www.bankofengland.co.uk/about/Pages/onemission/default.aspx>

¹⁵⁴ FONTANA, Cary a Craig PARSONS. 'One Woman's Prejudice': Did Margaret Thatcher Cause Britain's Anti-Europeanism?. *Journal of Common Market Studies*. Oxford: John Wiley & Sons Ltd, January 2015, vol. 53, no. 1, p. 103.

¹⁵⁵ Tamtéž, p. 89.

¹⁵⁶ MATTHEWS, Kent a Peter STONEY. Explaining Mrs Thatcher's Success. *Economic Affairs*. London: Institute of Economic Affairs, December/January 1990, vol. 10, no. 2, p. 10.

dvakrát, a poté se již neopakuje. Z toho tedy vyplývá, že úspěšnost politiky thatcherovských vlád byla založena hlavně na správném intuitivním přístupu k daným záležitostem.

Období vlád Margaret Thatcherové se vyznačuje tím, že mělo dalekosáhlé důsledky i na jednání vlád, které vládly po jejím odchodu z aktivního politického života. Důležitost její politiky může být rozpoznatelná také v tom, že její ideje a reformy získaly dokonce pojmenování thatcherismus podle jejího jména. Následující vlády ponechaly mnoho jejích reforem v platnosti a drastická restrukturalizace, jejímž výsledkem byl hospodářský systém, který je konkurenceschopný v dnešním světě, je dnes považovaná za nutné zlo. Byly rozpoznány také výhody privatizace a pravděpodobná nemožnost zvrátit její důsledky a dodnes dochází k prodeji některých státních podniků do soukromých rukou. Na druhé straně se nepodařilo zřetelně zmenšit počet zaměstnanců ve státním sektoru, a ač došlo k velkému omezení moci odborů, stejně stále hrají velkou roli při vyjednávání. Inflace je dodnes považována za faktor, na který je potřeba cílit hospodářskou politiku státu a Bank of England má za hlavní úkol udržování cenové stability. Opravdu zřetelný odkaz Margaret Thatcherové je euroskepticismus, který se stal ve Velké Británii rozšířený i díky její výrazně euroskeptické pozici v jiných než hospodářských oblastech. Vzhledem k tomu, že nedošlo k zvrácení směřování v hospodářství, které zavedla, její hospodářská politika dodnes ovlivňuje směřování Velké Británie a to pravděpodobně i díky tomu, že je založená na intuitivním řešení dlouhodobých problémů. Mnoho jejích reforem je dodnes v platnosti a její filosofie inspiruje další politiky a myslitele.

10. Možnost aplikovatelnosti thatcherismu v budoucnosti

Na otázku, zda by bylo možné aplikovat hospodářskou politiku Margaret Thatcherové i v budoucnosti, neexistuje jednoznačná odpověď.

Hospodářský systém založený na volném trhu byl používán před poválečným příchodem levicově orientovaných politiků. Lidé měli zodpovědnost sami za sebe a za svoje volby a stát se nesnažil natolik zasahovat do vytváření nových pracovních míst jako levicově orientovaná vláda. Margaret Thatcherová opět oživila tyto tradiční hodnoty a snažila se snížit zasahování státu do hospodářství, čímž ukázala, že její tradiční politika měla v jejích podmínkách budoucnost.

Pokud by někdo v budoucnosti byly opět potřeba tak značné reformy jako zavedla Margaret Thatcherová, musela by se objevit silná vůdčí osobnost, která by si stála za svými postoji a prováděla drastické reformy i přes odpor lidí, kteří chtěli pozvolné změny. Bez silného vůdce či vůdkyně mají politické strany sklony ke kompromisům a spíše středové orientaci. Margaret Thatcherová se snažila o to, aby vše držela pevně v rukou a to nejen ve vládě a ve své vlastní straně, ale i na poli mezinárodní politiky, jak dokazují její snahy vydobýt Británii lepší postavení v rámci Evropské unie.

V současnosti se Bank of England snaží docílit cenové stability a nízké míry inflace.¹⁵⁷ Touto svou snahou se snaží o regulaci téže ekonomické veličiny, jako se snažily thatcherovské vlády. Inflace je rozpoznávána jako negativní jev a existuje snaha její velikost a dopady zmírňovat, neboť žijeme v evropské silně provázané obchodně orientované ekonomice. Výkyvy v míře inflace negativně dopadají na celý evropský trh a negativně ovlivňují výstupy. Dokud bude existovat Evropská unie se společným trhem, inflace zůstane důležitou veličinou, kterou bude potřeba kontrolovat nejen pro stabilitu domácí ekonomiky ale také, aby nedocházelo k výkyvům na jednotlivých státních trzích.

Vzhledem k tomu, že velká část státních podniků již byla zprivatizována, zmenšuje se objem státního majetku, který by mohl být dále zprivatizován. Ačkolí dochází ke snaze stále ještě některé podniky privatizovat, v budoucnu privatizace již nemůže být tak široce prováděna, neboť nebude existovat majetek, který by bylo možno prodat. Stát může odprodat některé zbývající podniky, ale nemůže odprodávat něco, co nemá. Tímto také přichází o významnou položku v rozpočtu, která byla používána v době thatcherovských vlád na pokrytí státních výdajů a snižování státního dluhu. Deficit nebude moci být pokryt z výnosů z privatizace.

---

¹⁵⁷ BANK OF ENGLAND. *What We Do* [online]. [cit. 15. února 2016]. Dostupné z: <http://www.bankofengland.co.uk/about/Pages/onemission/default.aspx>

Snaha o vyrovnanost rozpočtu a snižování dluhů státu je trend v teorii praktikovaný po celé Evropě, ale v praxi jsou členské státy Evropské unie v současné době v deficitu, jak vyplývá z dat OECD.¹⁵⁸ V budoucnu bude ale potřeba mít rozpočet v plusu nebo jej alespoň snížit, neboť není možné půjčovat si donekonečna. Vzhledem k uprchlické vlně je politika teoretická politika snižování státních výdajů těžko dosažitelná. Velikost státního rozpočtu, který bude muset být vydáván na sociální dávky, se bude naopak pravděpodobně ještě zvyšovat. S příchodem takového množství lidí by Margaret Thatcherová jistě nesouhlasila, neboť bez kontroly imigrace by došlo k problémům s nezaměstnaností a postupně i nemožnosti kulturní asimilace. Podpora státu jakožto strážce pořádku bude naopak stále nutnější, neboť obyvatelstvo není natolik tolerantní, aby se dokázalo vyrovnat s velkým množstvím kulturních asimilačních problémů, a může docházet k problémům v oblasti trestných činů.

Zavedení thatcherovského volného trhu je v souladu s filosofií EU, tedy pokud bude EU nadále existovat ve své ekonomické formě, na které byla prapůvodně vystavěna, tak bude v souladu s filosofií svobodné ekonomiky. Ovšem politická integrace členských států EU v souladu s thatcherovskými ideály není. V této oblasti bude nemožné udržet silný národní stát a zároveň zavádět stále těsnější politickou integraci členských států. Vývoj EU nepodporuje silné národní státy.

Snaha o udržování stabilní malé míry inflace bude nejspíše prosazována i v budoucnosti, neboť napomáhá stabilitě hospodářství. Tak rozsáhlá privatizace již však pravděpodobně v takové míře jako za thatcherovských vlád není ani možná, neboť stát nemá nekonečné množství majetku. Problematickou oblastí je také nezaměstnanost, kdy dochází k přílivu velkého množství pracovní síly ze zahraničí a pracovní místa chybějí, neboť tyto lidé často nemají potřebné vzdělání a praxi a stát jim poskytuje peněžní dávky, čímž zvyšuje státní výdaje, a což v budoucnu může způsobovat problémy, které navíc povedou k potřebě zvyšovat výdaje v oblasti bezpečnosti. Vyrovnanost rozpočtu tedy může být snadno narušena. Rostoucí vliv EU nepřispívá udržování thatcherovských hodnot, neboť potlačuje nezávislost vlád členských států a jejich rozhodovací možnosti. Volná ekonomika, která je v EU základním ekonomickým stavebním kamenem, ovšem bude pravděpodobně prosperovat i nadále.

---

¹⁵⁸ OECD. *General Government Debt* [online]. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gga/general-government-debt.htm>

Závěr

Cílem práce bylo analyzovat hospodářskou politiku Margaret Thatcherové. Její hospodářská politika byla plná kontrastů, sama Margaret Thatcherová je toho příkladem. Dalo by se říci, že spíše by se v mnoha oblastech dalo hovořit o snaze dosáhnout protichůdných hodnot a výsledků. Navzdory tomuto byla Margaret Thatcherová vždy přesvědčena o správnosti směru, kterým mířila, a vše držela dominantně v rukou, podobně jako většina žen drží v rukou pevně domácnost.

Politika Margaret Thatcherové je založena na hodnotách, které jí předal její otec a prostředí, ve kterém vyrůstala. Věřila v tvrdou práci, která bude na konci odměněna výdělkem, a pokud někdo v jejích očích pracovat nechtěl, odsuzovala jej.

Boj s odbory byl také úspěšně vybojován a jejich moc se snížila a staly se zodpovědnými za své jednání. Protiargumentem ovšem je, že i vlivem snížení moci odborů došlo ke zvýšení nerovnosti mezi lidmi kvůli větším rozdílům ve mzdovém ohodnocení.

Za vlády thatcherovských vlád se podařilo snížit inflaci s výjimkou roku 1987, ve kterém ovšem došlo ke stínování německé marky a následnému růstu inflace, neboť cenu libry již nebyla určována na svobodném trhu.

Boj s nezaměstnaností byl vyhrán pouze na papíře a nerovnost mezi lidmi skokově vzrostla. Nerovnost je ovšem podle thatcheristů základní vlastností společnosti, protože jednotliví jedinci jsou odlišní a tudíž si nikdy nemůžou být rovni.

Vyrovnanosti rozpočtu sice bylo dosaženo, ale pravděpodobně jen díky příjmům do státního rozpočtu z privatizace. Ačkoli docházelo k růstu HDP, státní výdaje se nesnižovaly. Došlo k velkému množství daňových reforem, jejich hlavním cílem bylo snížit přímé daně a jejich deficit následně snížit zvýšením nepřímých daní a celkově ke zjednodušení daňového systému. Došlo také k revizi sociálního systému a k přenesení větší zodpovědnosti za sociální záležitosti do soukromého sektoru.

Privatizace byla velký úspěch thatcherovských vlád, který je dnes dokonce považován za nevratný. Lidé byli spokojeni, neboť dostali možnost koupit si domy, ve kterých bydleli a také podílet se na vlastnictví britských podniků.

Vlivem osobních názorů Margaret Thatcherové ovšem došlo k vytvoření problematického přístupu k Evropským společenstvím. Snahou thatcherovských vlád bylo, aby integrace zůstala na ekonomické úrovni a integrace v politickém smyslu byla nemyslitelná, neboť zmenšovala moc státu. Za vlády Margaret Thatcherové došlo ke snížení britských příspěvků do evropského rozpočtu a k vydobytí silnějšího postavení Velké Británie v tomto integračním celku.

Hospodářská politika Margaret Thatcherové dodnes ovlivňuje Velkou Británii. Mnoho změn bylo ponecháno v platnosti a dokonce i labouristické vlády staví svůj vládní program na východisku, že mnohé tyto změny byly pro britské hospodářství prospěšné. Ekonomika Velké Británie byla úspěšně restrukturalizována, i když za velkých krátkodobých ztrát a vlády si uvědomují tuto výhodu této politiky.

Závěr týkající se aplikovatelnosti thatcherovské hospodářské politiky v budoucnu je, že záleží na konkrétní oblasti. Udržování nízké míry inflace se stalo základním cílem britské centrální banky a snaha o vyrovnanost rozpočtu je také v budoucnosti aplikovatelná, problémem ovšem je, že privatizace již nemůže přinést do rozpočtu tak velké finanční prostředky jako dříve, neboť množství státního majetku není bezedné. Postoj k Evropské unii je aplikovatelný, ale povede ke stále větším rozporům s ostatními členskými státy, které chtějí, aby došlo k větší politické a sociální integraci členských států a tím k vytvoření velkého evropského státu. Pokud by ovšem mělo dojít k aplikaci reformní politiky, která by byla výhodná z dlouhodobého hlediska, ale nevýhodná z krátkodobého hlediska, musela by se opět najít silná vedoucí osobnost, která by změny byla ochotná provádět.

Resumé

This bachelor thesis deals with economic politics of Margaret Thatcher. The first part is focused on the life of Margaret Thatcher and the basis of her thoughts. Next parts deal with reforms focused on labour unions, inflation, unemployment, state budget, privatisation and the relationship towards European Communities. Last two chapters are focused on the influence that her economical politics had on today's British economic politics and the possibility of application of similar politics in the future. The conclusion is that economic politics of Margaret Thatcher was inconsistent and full of contrasts.

Seznam zkratek

ERM (European Exchange Rate Mechanism) = Evropský mechanismus směnných kurzů

EU (European Union) = Evropská unie

HDP = Hrubý domácí produkt

NHS (National Health Service) = Národní zdravotní služba

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) = Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

OFTEL (Office of Communications) = Úřad pro regulaci telekomunikací

OFGAS (Office of Gas Supply) = Úřad pro regulaci plynárenství

Seznam pramenů a použité literatury

BACKHOUSE, Roger E. The Macroeconomics of Margaret Thatcher. *Journal of the History of Economic Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, September 2002, vol. 24, no. 3, p. 313-334. ISSN 1053-8372.

BANK OF ENGLAND. *What We Do* [online]. [cit. 13. února 2016]. Dostupné z: <http://www.bankofengland.co.uk/about/Pages/onemission/default.aspx>

BUITER, Willem H. a Marcus H. MILLER a Jeffrey D. Sachs a William H. Branson. Changing the Rules: Economic Consequences of the Thatcher Regime. *Brookings Papers on Economic Activity*. Washington: Brookings Institution Press, 1983, vol. 1983, no. 2, p. 305-379. ISSN 0007-2303.

COFFEY, Dan a Carole THORNLEY. Shock, awe and continuity: Mrs Thatcher's legacy for the public sector. *Industrial Relations Journal*. Heboken: John Wiley & Sons Ltd, May 2014, vol. 45, no. 3, p. 195-213. ISSN 1468-2338.

DENMAN, James a Paul MCDONALD. Unemployment Statistics from 1881 to the Present Day. *Labour Market Trends*. January 1996, p. 5-18. ISSN 1361-4819.

FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. 2., rozšířené vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. ISBN 978-80-7325-217-5.

FONTANA, Cary a Craig PARSONS. 'One Woman's Prejudice': Did Margaret Thatcher Cause Britain's Anti-Europeanism?. *Journal of Common Market Studies*. Oxford: John Wiley & Sons Ltd, January 2015, vol. 53, no. 1, p. 89-105. ISSN 1468-5965.

FRANKLIN, Sarah. The Values of Enterprise Culture. *Anthropology Today*. London: Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland, February 1990, vol. 6, no. 1, p. 18-20. ISSN 1467-8322.

FRY, Geoffrey K.. 'A bottomless pit of political surprise?': The Political 'Mystery' of the Thatcher Era. *Twentieth Century British History*. Oxford: Oxford University Press, November 2010, vol. 21, no. 4, p. 540-557. ISSN 0955-2359.

GAMBLE, Andrew. Privatization, Thatcherism, and the British State. *Journal of Law and Society*. Hoboken: Wiley on behalf of Cardiff University, Spring 1988, vol. 16, no. 1, p. 1-20. ISSN 1467-6478.

- GAMBLE, Andrew. *The Free Economy and the Strong State: The Politics of Thatcherism*. Hampshire and London: Macmillan Education Ltd., 1989. ISBN 978-0333593332.
- HOOVER, Kenneth R. The Rise of Conservative Capitalism: Ideological Tensions within the Regan and Thatcher Governments. *Comparative Studies in Society and History*. Cambridge: Cambridge University Press, April 1987, vol. 29, no. 2, p. 245-268. ISSN 0010-4175.
- JENKINS, Simon. Thatcher's Legacy. *Political Studies Review*. Hoboken: Wiley-Blackwell on behalf of the Political Studies Association (PSA), April 2007, vol. 5, no. 2, p. 161-171. ISSN 1478-9302.
- KING, Anthony. The Outsider as Political Leader: The Case of Margaret Thatcher. *British Journal of Political Science*. Cambridge: Cambridge University Press, June 2002, vol. 32, no. 3, p. 435-454. ISSN 0007-1234.
- LAYARD, Richard a Stephen NICKELL. The Thatcher Miracle? *The American Economic Review*. Nashville: American Economic Association, May 1989, vol. 79, no. 2, p. 215-219. ISSN 0002-8282.
- MARGARET THATCHER FOUNDATION. *Biography* [online]. 2016 [cit. 4. ledna 2016]. Dostupné z: <http://margaretthatcher.org/essential/biography.asp>
- MATTHEWS, Kent a Peter STONEY. Explaining Mrs Thatcher's Success. *Economic Affairs*. London: Institute of Economic Affairs, December/January 1990, vol. 10, no. 2, p. 10-16. ISSN 1468-0270.
- MCCRUDDEN, Christopher. Regulations and Thatcherism: Some British Observations on Instrument Choice and Administrative Law. *The University of Toronto Law Journal*. Toronto: University of Toronto Press, Summer 1990, vol. 40, no. 3, p. 542-558. ISSN 0042-0220.
- MIDWINTER, Arthur. *Public Finance in the Thatcher Era: A Critical Assesent*. Glasgow: Department of Government & University of Strathclyde, 1992, no. 84, p. 1-32. ISSN 0264-1496.
- MONEY, Ernle. *Margaret Thatcher: First Lady of the House*. London: Leslie Frewin, 1975. ISBN 0856321931.
- NICOLL, Alexander. Thatcher, Still Personal. *Survival: Global Politics and Strategy*. Oxford: Routledge, June – July 2013, vol. 55, no. 3, p. 221-228. ISSN 0039-6338.

OECD. *Gross Domestic Product (GDP)* [online]. 2015 [cit. 17. ledna 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>

OECD. *Inflation (CPI)* [online]. 2015 [cit. 9. ledna 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/price/inflation-cpi.htm>

OECD. *Public Unemployment Spending* [online]. 2015 [cit. 29. ledna 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/social/exp/public-unemployment-spending.htm>

OECD. *General Government Debt* [online]. 2015 [cit. 15. února 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/gga/general-government-debt.htm>

OECD. *Self-employment rate* [online]. 2015 [cit. 16. ledna 2016]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/emp/self-employment-rate.htm>

OGDEN, Chris. *Maggie: An Intimate Portrait of a Woman in Power*. New York: Simon a Schuster, 1990. ISBN 9780671667603.

PETRŮK, Lukáš. *Konzervativní revoluce Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2008. ISBN 978-80-7325-167-3.

RASMUSSEN, Jorgen. 'What Kind of Vision is That?' British Public Attitudes towards the European Community during the Thatcher Era. *British Journal of Political Science*. Cambridge: Cambridge University Press, January 1997, vol. 27, no. 1, p. 111-118. ISSN 0007-1234.

RIDELL, Peter. *The Thatcher Era and Its Legacy*. Oxford, Basil Blackwell, 1991. ISBN 0631182683.

ROVNÁ, Lenka. *Premiérka Jejího Veličenstva*. Praha: Nakladatelství Evropského kulturního klubu, 1991. ISBN 80-85212-18-8.

SANDERS, David a Hugh WARD a David MARSH a Tony FLETCHER. Government Popularity and the Falklands War: The Reassessment. *British Journal of Political Science*. Cambridge: Cambridge University Press, July 1987, vol. 17, no. 3, p. 281-313. ISSN 0007-1234.

SEGAL, Lynne. Thatcher's legacy: Thinking psychosocially, across the decades. *Psychodynamic Practice*. London: Taylor & Francis, April 2013, vol. 20, no. 1, p. 8-19. ISSN 1475-3634.

SMITH, Graeme. Margaret Thatcher's Christian Faith: A Case Study in Political Theology. *The Journal of Religious Ethics*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, June 2007, vol. 35, no. 2, p. 233-257. ISSN 1467-9795.

THATCHER, Margaret. *The Downing Street Years*. New York: HarperCollins, 1993. ISBN 978-0007456635.

THATCHEROVÁ, Margaret. *Roky na Downing Street*. Praha: Naše vojsko, 1993. ISBN 80-206-0471-5.

THATCHEROVÁ, Margaret. *Umění vládnout: Strategie pro svět v pohybu*. 1. vyd. Praha: Prostor, 2003. ISBN 80-7260-089-3.

THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The Challenge of Our Times* [online]. 1983 [cit. 1. února 2016]. Dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/con83.htm>

THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The Conservative Manifesto* [online]. Thatcher Archive, 1979 [cit. 1. února 2016]. Dostupné z: <http://www.margaretthatcher.org/document/110858>

THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The Next Moves Forward* [online]. 1987 [cit. 1. února 2016]. Dostupné z: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/con87.htm>

THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The The Right Approach* [online]. London: Conservative Party, 1976 [cit. 8. února 2016]. Dostupné z: <http://www.margaretthatcher.org/document/109439>

THE CONSERVATIVE AND UNIONIST PARTY. *The The Right Approach to the Economy* [online]. London: Conservative Party, 1977 [cit. 1. února 2016]. Dostupné z: <http://www.margaretthatcher.org/document/112551>

TRUMPBOUR, John. Margaret Thatcher, the Thatcherite intellectuals and the fate of Keynes. *Industrial Relations Journal*. Heboken: John Wiley & Sons, July 2014, vol. 45, no. 3, p. 250-265. ISSN 1468-2338.